

Yohaneñâ den tiknâ zo sâmbuyageip.

Sâmbuyage den.

¹ Narâk mân kêrep oi kut nâi nâi muyagibap sâsân, zo Yesunâ kore arâpñâ sâmbuyagem dâtnângobapkât Anutuñâ Yesu dukuip. Yesu zâk sumbem anâ nâi sângongoi mem gem Yohane nâgâren gam dâtnom tirâpnogip.

² Oi Yohane nânâ Anutugât den sot Yesu Kristogât topñâ ek nângâwan, zo sot kut nâi nâi nâmbutñâ egâwan, zo sâmbuyagiwan.

³ Oi den kânñan âsageip, zi nâi zâk a mâteziñan sâlâpkum zingâbap, zikñâ sot den sâlâpkoi nângâm mem ândibi, zengât nânga sâtârenoot uap. Wangât, kut nâi nâi ekap ziren kulemguan, zi âsagibapkât narâkñâ pânkânok uap, zorat.

Kâmut nâmburân zagât, zengât mâsop den.

⁴⁻⁵ Yohane nâ Asia hânân Kristogât kâmut nâmburân zagât ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Anutu zâk ândeipñâ ândiap sot gâbap, zâkkâren gâbâ sot Kaapum imbanâ nâmburân zagât zâkkâren tâkñanğâmap, zâkkâren gâbâ sot Yesu Kristo zâkkâren gâbâ um lumbenâ sot tânzânğozânğon zengâren zimbap.

Yesu Kristo zâk sâi bonñâ opmap, zâkñâ kândom otningâm mumuñan gâbâ zariip. Oi hân dâp a kutâ, zengât Kembu patâ op ândiap. Zâkñâ

umņandā gāsuniņgi gilâmņandâ tosaninĵa gulip-koip.

⁶ Zâkņâ nen um topņan nâmban Ibânĵa Anutu kore okņanġâm ândinatĵât gâsum sâlâpnânġoi kâmut gakârâpņâ urâwen. Zâkkâren neule âsakņâ sot imbaņĵa zemņânġapņâ zem zâimâmbap. Zâkņâ kembu otņiņġâm ândim zâimâmbap. Zo perâkņak.

⁷ Nânġânek. Zâk unumunum kwâkņan ġâi a aksik patânĵa sinziņandâ ikpi. Oi a sum pâroņ parâwe, zen ârândânĵ ikpi. Oi hân dâp a kâmutņâ kâmutņâ, ziņâ zâkkât umbâlâ op isebi. Den zo perâkņak.

⁸ Kembu Anutu, zâk itâ sap, “Nânĵak kândom sot bet. Nâ ândiwannĵa ândian. Oi nâ ġâbat. Nâ imbaņĵa mariņĵa.”

Yohane Patimo tâunanân tâk namin tap sen pup egip.

⁹ Nâ zeņġât buku Yohane. Nen ârândânĵ Yesu sot pâlâtânĵ ândimņâ sâknam ândim kâtigem Anutu um topņan ândimen. Nâ Anutugât den sot Yesugât siņgi sâm muyagewan, zorat Patimo tâunanân tâk namin nâbanetâ tarâwan.

¹⁰ Oi tap nânġâ kendon oi Tirik Kaapumņâ umnan mâtâp meip. Oi kândâtnan den patâ lâmun yatâ muyagei itâ nânġâwan.

¹¹ “Kut ņâi ņâi ikpan, zo ekabân kulemgumņâ Yesugât kâmut nâmburân zagât ândie, zeņġâren pâna âibap. Kâmut zo kamânziņĵa itâ, Epeso, Simirina, Peagamoņ, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamân.”

Yohaneņĵa Yesugât holi tobat egip.

12 Oi nâ a den dâtnogip, zo ikpam puriksâwan. Puriksâm itâ egâwan. Kârâp âsakŅâ nâmburân zagât goide kâtŅâ tuutuun egâwan.

13 Kârâp âsakŅâ osetziŅan űai kiri egâwan. Zâk tobatŅâ a yatâ. HâmbânŅâ kârep gei kirip. Oi dimâŅan mâpaŅ goide kâtŅâ tuutuun zo zeip.

14 Kâuk sâmotŅâ zo kâukâu, kâu pula yatâ. SiŅâ tobatŅâ kârâp bâlam semap yatâ.

15 KiŅâ ko âin kât kâtikŅâ kârâpŅâ sem kuriŅkomap yatâ. Oi diŅâ too sâmbon kwamit yatâ.

16 Oi bik bongen sâŅgelak nâmburân zâgât mem kirip. LâuŅan gâbâ sâu patâ űai sâtŅâ toren toren ga kirip. Oi si sâŅgânŅâ mirâsiŅ takâ zeri âsagemap, zo yatâ âsagem zeip.

YesuŅâ Yohane lumbenâ den dukuip.

17 Nâ tobatŅâ yatâ ekŅâ kiŅ topŅân gem mumuŅ yatâ op zewan. Ziandâ bik bonŅandâ kwâknan pam itâ sâm dâtnogip, “Gâ mân kengât ot. Nâ kândom sot bet.

18 Oi ândiândi mâriŅâ, nâ. Nâ momŅâ zaarâwannâ ândim zâimâmbat. Oi mumuŅâ sot sim mâtâp doodoonŅuŅ, zo nânŅâ mem ândian.

19 Kut űai űai eksat, zo sot kut űai zo itârâŅ muyagibap sot bet muyagibap, zorat siŅgi ârândânŅ kulemguban.

20 Oi bitnâ bongen sâŅgelak nâmburân zagât sot âsakŅâ nâmburân zâgât goide kâtŅâ tuutuun, zo aksik ek nânŅat, zorat topŅâ dâgoga nânŅâ. SâŅgelak nâmburân zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân zagât zenŅât galem a. Oi kârâp âsakŅâ nâmburân zagât, zo kâmut nâmburân zagât.”

2

Buku orotņandâ mân buņ upap.

¹ “Epeso kamânân a kâmut ziņâ galem a, ziņaņgât den itâ kulengu, ‘Sâņgelak nâmburân zagât bik bongen mem kinņâ kârâp âsakņâ nâmburân zagât goide kâtņâ tuutuunj zorat oset-ziņan âim gâmap, zâkņâ gâgât den itâ sap,

² “Zen narâk dâp âkon buņ nepziņâ tuum kâtigime, zo sot orot mâmeziņâ zorat den siņgi gâi nâņgan. Zen bâliņ mâme a zeņgât âkonziņgâmap. Oi zorat a nâmbutņâ zen nen Aposolo sâme, sarâziņaņgât topņâ muyagiwe.

³ Epeso a zen nâgât op kâtigem âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek nâņgâm ândian.

⁴ Oi nâ itâ zorat zeņgât nâņga bâliņ opmap. Zen mârumņan umziņandâ gâsânowe, zo yatik narâk ziren mân ziap. Zo birâwe.

⁵ Mârum op ândiwe, zo nâņgâm umziņâ melâņbi. Oi ândiwe yatigâk dum op ândibi. Zen umziņ mân melâņne zeņgâren gam kârâp âsakņâziņâ, zo lum pâmbat.

⁶ Nâi ko kut ņâi âlipņâ utne nâņga âlip opmap. Mem gulip kwâkwat a, Nikolau, zâkkât arâpņâ kut ņâi utne ekņâ âkon upme. Zo nâ yatik âkonimap.

⁷ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņguap, zo kindapziņootņâ nâņgâm kwâtâtibi. Nâi zâk Satan sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemân Anutugât kâlam kutņâ Paradisi, zoren ândiândi nakkât bonņâ zemap, zo pinda nimbap.” ’ ’

Kembugât den mem ândim mumuņâ.

⁸ Yatâ sâmŅâ itâ sâip, “Simirina kamânân a ambân kâmut ziŅâ galem a, ziŅaŅgât den itâ kulemgû, ‘Bet sot kâdom, momŅâ zaaripŅâ gâgât den itâ sap.

⁹ “Zen sâknam kwâkŅan hânân a giginâ ândime, zo nâŅgan. (Oi zen umgât gom sambe imbaŅâ zemziŅgap.) Oi Yuda a nâmbutŅandâ den bâliŅ dâzâŅgome, zo yatik nâŅgan. Oi a zo, zen Yuda a bonŅâ buŅâ. Zen SataŅgât kâmurân gokŅâ.

¹⁰ Zen sâknam dum nâŅgâbi, zorat mân kenŅât upi. NâŅgânek. SataŅ zâk mâsimâsikâyân zâmbanbap. Zengâren a nâmbutŅâ tâk namin zâmbanbap. Oi zengâren sâknam patâ sirâm bâzagât yatâ zimbap. Oi ziŅâ Kembugât den mem kâtigem ândine zâŅgone munetâ zorat sâŅgânŅâ ziŅgâbat.

¹¹ KaapumŅâ Yesugât kâmut den dâzâŅguap, zo kindapziŅootŅâ nâŅgâm kwâtâtibi. Nâi zâk SataŅ sot agom kâtigem walâbap, zo ko mumuŅâ zagât, sim, zorâŅ mân tâmbetkubap.” ’ ’

BâliŅaŅgât mâtâp mân lâŅbi.

¹² Yatâ sâmŅâ itâ sâip, “PeagamoŅ kamânân kâmut zengât galem a, ziŅaŅgât den itâ kulemgû, ‘Sâu sâtŅâ toren toren mem ândimapŅâ gâgât itâ sap,

¹³ “Zen kamân ândie, zo âlip nâŅgan. Zoren SataŅŅâ nep kâtikŅâ tuumap. Zen kutsiŅginâ târârak mem ândime. Oi den sâwan, zo lume. Um kâtik ziŅâ kore anâ Antipa kuwe, narâk zoren nâgât den mem ândim mân loriwe.

¹⁴ Oi nâ zengât nâŅga mâik Ņâi bâliŅ uap. Zengât kamânân a nâmbutŅâ ândie, zen

Bileamgât mâtâp lânme. Propete Bileam, zâk a kutâ Balakņâ Isirae a kâitzânġoi bâliņ upigât dukuip. Oi zen lopiogât sinġi nalem nem kâmbu konda sot piuriyâunzabân bagiwe.

¹⁵ Oi zengât kâmurân a nâmbutņâ zen mem gulip kwâkwat a Nikolau, zâkkât arâpņâ zengât mâtâp lân yatik urâwe.

¹⁶ Zorat zen umziņ melânġbi. Zen yatâ mân utne nâ zengâren kek gamņâ a yatâ zo kâsa otziņġâm lâunangât sâuņandâ kârâziņġâbat.

¹⁷ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzânġuap, zo kindapziņootņâ nânġâm kwâtâtibi. Nâi zâk Satan sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemgât nalem kutņâ Mana, tik zeip, zo pindâbat. Oi kât kâukâu nâi pindâbat. Kât zoren kot unakņâ nâi zei mâriņandâ zikņik ek nânġâbap.” ’ ’

Isebegât mâtâp mân lânġbi.

¹⁸ Yatâ sâmņâ itâ sâip, “Tiatira kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemġu, ‘Anutu nanņâ sinġa tobat kârâp bâlam yatâ. Oi kiņâ kât âin kârâpņâ sei kuriņkomap, zo yatâ, zâkņâ gâgât itâ sap,

¹⁹ “Nâ orot mâmeziņâ nânġan. Zen a buku otziņġâme. Zen nânġâm pâlâtân kwatnim nepkât kâtigime, zorat topņâ ek nânġan. Mârum nep tuum loriwe. Ka narâk zi ko nep tuum kâtigie, zo nânġan.

²⁰ Oi nâ itâgât op zengât nânġa mâik nâi bâliņ uap. Zen ambân nâi ambân kutâ Iseba mârum ândeip, zo yatâ zengâren ândei mân nânġânġġâ urâwe. Zâk sarâ ambân. Zâk nâ Propete ambân

sâm arâpnâ den dâzânġoi laŋ mâman op lopiogât sinġi sâm nalem nemarâwe.

²¹ Zâkŋâ umŋâ melânġbapkât mambât ândiwan. Kâ zâk umŋâ mân melânġ bâliŋâ mân birâmop.

²² Nânġânek. Zorat sa sisi mâsek okŋaŋġi zim-bap. Oi a zâk sot laŋ ândime, zen umziŋ mân melânġne ârândânġ sâknam ziŋġâbat.

²³ Oi ambân zorat nan bârarâpŋâ zo zânġua mom naŋġâbi. Yatâ ua kamân dâp Kembugât kâmut zen nâġât itâ nânġâbi. Nânġâ um nânġânânġâziŋ ek nânġâman. Oi nâ aksik patâ ândi mâmanziŋaŋġât topŋâ ekŋâ hâuŋâ melânġ ziŋġâbat. Nâġât yatâ nânġâbi.

²⁴ Tiatira kamânân a nâmbutŋâ zen sarâ den zo birâme. Zen Sataŋġât den mân nânġâme. Zenġât den sa nânġânek.

²⁵ Kut ŋâi ŋâi mem ândie, zo dâŋ mem ândine ġâbat. Nep ŋâi yâmbâtŋâ kwâkziŋan mân paan.

²⁶ Nâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem nâġât orot mâme zo op ândim zari narâk âki nânġâ imbaŋâ pinda a hân ŋâin ŋâin gokŋâ zenġât a sâtŋâ upap.

²⁷ Zâk tân kâtikŋâ zo bikŋan mem a kutâziŋ upap. Oi âmaŋ kunzirindâ âbânġumop, zo yatâ zânġobap. Nâ Ibânandâ imbaŋâ nigip, zo yatik zâk pindâbat.

²⁸ Oi sâŋgelak patâ zâkkât haŋsâbâ sâi tâkap sâme, zo pindâbat.

²⁹ Kaapumŋâ Yesuġât kâmut den dâzânġuap, zo kindapziŋootŋâ nânġâm kwâtâtibi. ” ’ ”

3

Um mumuŋâ mân ândibi.

¹ Yatâ samņâ itâ sâip, “Sarde kamânân kâmut zeņġât galem a, ziņaņġât den itâ kulemgu, ‘Anu-tuġât Kaapum imbaņâ nâmburân zagât zâkkâren tâkņaņġap sot sâņġelak nâmburân zagât zo mem ândiap, zâkņâ ġâġât itâ sap, “Nâ orot mâmegañġât top nâņġan. A ziņġitnetâ wâġân ândie yatâ uap. Umziņâ ko mumuņâ ziap.

² Zorat zen zaatņâ zeņġâren a torenņâ munam ue, zo umziņâ kom mâņġibi. Nâņġânek. Anutu mâteņan orot mâmeziņâ eksa mân dâp uap.

³ Zen umziņ melâņ den dâzâņġowan, zo dâņ mem ândibi. Yatâ mân utne kâsa ziņ game yatâ nâ zeņġâren ġâbat. Oi zorat narâkņâ mân nâņġâbi.

⁴ Zeņġâren a nâmbutņâ ândie, zen hâmbâziņ banerân mân saņġonme. Zen bâliņ mân upme. Oi a yatâ zorâņ hâmbâ kâukâu mem ândim nâ sot tâtat mâme upi. Zen yatâ upigât nâņġâziņġa dâp uap.

⁵ Nâi zâk Satañ sot agom kâtigem walâm ândei hâmbâ kâukâu pinda mem ândibap. Oi kutņâ ândiândigât ekabân ziap, zo mân gulipkubat. Buņâ. Nâ kutņâ Ibânaņġât mâteņan sot sumbem arâpņâ, zeņġât mâteziņan sâm muyagibat.

⁶ Kaapumņâ Yesuġât kâmut den dâzâņġuap, zo kindapziņootņâ nâņġâm kwâtâtibi.” ’ ’

Kembuġât den mem târârakņâ op ândibi.

⁷ Yatâ sâmņâ itâ sâip. “Piladelpia kamânân kâmut zeņġât galem a, ziņaņġât den itâ kulemgu, ‘Dawidi zâk Yerusalem kamân mariņâ ândeiġ, zo yatik Kembuņâ Yerusalem uņakņañġât mariņâ ândiap. Zâkņâ hâņġi mem pâi ñâiņâ mân dooņġubap. Oi zâkņâ mâtâp zo dooņġoi ñâiņâ

mân mem pâmhap. Tirik a sot sâi bon opmap, zâkŋâ gâgât itâ sap.

⁸ “Nâ orot mâmeziŋaŋgât topŋâ nânŋan. Nânŋânek. Nâ mâteziŋan mâtâp mem parâwan, zo a ŋâiŋâ dooŋgubapkât imbaŋâ mân tâkŋaŋgap. Zen imbaŋâziŋ bituktâ zemziŋgap, zo nânŋan. Oi dinnâ lum mem ândim kutsiŋginâ mân birâwe.

⁹ Nânŋânek. Sataŋgât kâmurân gokŋâ a nâmbutŋâ, zen Yuda a bonŋâ buŋâ. Zen sarâ a ândime. Zen otziŋga gâgâren gam umziŋ topŋan pindiŋsâm itâ nânŋâbi, ‘Nâ umnandâ gâsuziŋgâm ândiman.’ Zo nânŋâm biranŋi.

¹⁰ Zen âkon buŋ nâgât denân mem kâtigem ândiwe, zo ko sa sâknam narâk a hân dâp topziŋ muyagibapkât âsagibap, zo zeŋgâren mân âsagibap.

¹¹ Nâ kek gâbat. Zorat kut ŋâi ŋâi mem ândie, zo dâŋ mem ândine a ŋâiŋâ ândiândiziŋaŋgât hâuŋâ zo mân betziŋan mimhap.

¹² Nâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem ândihap, zâk Anutugât tirik namin hambo yatâ kwânâŋga zoren kinkin kâtik kinmâmbap. Oi zâkkâren Anutunaŋgât kutŋâ kulemgubat. Oi Anutugât kamân, Yerusalem kamân uŋakŋâ Anutugâren gâbâ sumbemân gokŋâ zo gibap, zorat kutŋâ kulemgubat. Oi ninâ kutnâ uŋakŋâ zo zâkkâren kulemgubat.

¹³ Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nânŋâm kwâtâtibi.” ’ ”

Mân lorebi.

¹⁴ Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Laodikea kamânân kâmut zeŋgât galem a, ziŋaŋgât den itâ kulemgu,

‘Den bon mariņâ sot sapsusuņâ bonņâ sot sâi kâtikkâtigin, Anutugâren gâbâ kut ñâi ñâi muyageip, zorat topņâ ândiap, zâkņâ gâgât itâ sap,

¹⁵ “Nâ orot mâmezinaņgât topņâ nânğan. Nâgât âkņâle mân nânğame. Pateņâ sot kârâpņâ oset ândime. Zen um oset ândime, zo nânğan. Zen pateņ mo kârâpņâ upigât otnigap.

¹⁶ Kârâp sot pateņ osetzikņan ândimegât too bâliņâ yatâ lâunan gâbâ mogatziņga gibi.

¹⁷ Zen ziinaņgât topņâ mân nânğam laņ itâ sâme, ‘Nen gom sambe zemningap. Nen kut ñâi ñâi doņbep miwen, zorat kut ñâi ñâigât mân kârumat.’ Zo sarâ. Zen topziņâ mân kârur laņ yatâ sâme. Nâ ziņgitsa zen a giginâ, kanpitâ, laņ ândim sinziņ bâpsâsân sot sâk bârak ândime.

¹⁸ Zorat dâzâņgua nânğânek. Zen nâgâren gâbâ kune sâņgân memņâ sikumziņoot upi. Oi hâmbâ kâukâu kwâlâm sâkziņ kwâtepkune aņunziņ buņ upap. Oi sinziņaņgât kelâk kwâlâm siņziņ saņgonņâ sinziņâ âlip ikpi.

¹⁹ Nânğânek. A ambân nâ umnandâ gâsâzâņgoman, zo zâņgom kubikziņgâman. Zorat zen umziņ melâņâ um wâgân op kâtigem ândibi.

²⁰ Nânğânek. Nâ umgât mâtâp hâņgi âkņan kin kom kinzan. Oi ñâi zâk dinnâ nânğâm hâņgi mem pâi zâkkât mirin zâi tap nalem ârândân nindat.

²¹ Ñâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâm ândibap, zâk nâ sot a kutâ tâtarân tâtat. Nâ yatigâk Sataņ sot agom kâtigem walâm ândiwangât Ibânandâ zâk sot tâtarân tâpatkât diinigip.

22 Kaapumñâ Yesugât kâmut den dâzânquap, zo kindapziñootñâ nângâm kwâtâtibi.” ’ ’ ”

4

Yohanenñâ Anutugât neule tâtatñâ egip.

1 Nâ kut ñâi ñâi zo ek nânga sumbem pâronşâi egâwan. Oi den kwamit patâ lâmun yatâ âsagei nângâwan, zo sumbemân gâbâ dum muyagemñâ itâ dâtnogip, “Gâ ziren kopgâna kut ñâi ñâi muyagibap, zorat tirâpgoga eknan.”

2 Yatâ sâi Kaapumñâ mem hâbamñan kwatnigi sumbemân neule tâtatñâ ñâi tâi kwâkñan ñâiñâ tâi egâwan.

3 Oi zo tâip, zâkkât tobatñâ kât kutñâ Yaspa sot Konelian, kât kulem âlipñâ, kuriñâ yatâ. Oi tâtatñâ toren toren mulum mogat yatâ kât kutñâ Emerali, kât kulem âlip zoren kirip, holiñâ gwâlâ.

4 Oi neule tâtatñâ 24 zorâñ haamgum tarâwe. Tâtatñâ zorat kwâkñan a patâ 24 tarâwe. Zen hâmbâziñ kâukâu pamñâ tarâwe. Oi kâukziñan pindokziñ pulimâtamñâ tuutuun zo pam tarâwe.

5 Oi neule tâtatñâ patâ zobâ hânpân sot kañkundunduñ âsagem zeip. Oi tâtat sângânñan kârâp âsakñâ nâmburân zagât sem tâip. Zo Anutugât kaapum imbañâ nâmburân zagât tâkñanğap, zorat kârâp.

6 Oi tâtatñâ sângânñan saru ñâi belonoot yatâ zeip.

Oi tâtatñâ toren toren zuu patâ âlipñâ kimem-but tarâwe. Oi zo zen umziñen kândâtziñen sinziñ donbep.

⁷ Zuu âlip kimembut zeŅgâren gâbâ zuu űai, zuu kâtik Laionąât tobat. űai ko bâu makau yatâ. űai zâk si sâŅgânŅâ a yatâ. űai zâk nii utak yatâ.

⁸ Oi zuu kimembut zen abâtziŅâ nâmburân kânok. Oi zuu zo umziŅan kândâtziŅan sinziŅ doŅbep. Oi űatik sirâm kep itâ mime,
 “Tirik, hâlâlu, hâlâlu, hâlâlu. Kembu Anutu, imbaŅâ mariŅâ, Zâk hâlâlu op ândiap. Zâk ândeipŅâ ândiap. Oi dum gâbap.”

⁹ Oi zuu kimembut ziŅâ Kembu, ândiândi mariŅâ, zâk sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŅaŅąâm kutŅâ mem zaatme.

¹⁰ Zo yatâ utnetâ a 24 tâtat âlipŅan tapme, zen ândiândi mâriŅâ zâkkât um topŅan pindiŅsâm sâm âlip kwâkŅaŅąâm neule pindokziŅ zo um topŅan pam itâ sâm mâpâsime,

¹¹ “KembuniŅâ Anutu, ąâ kut űai űai aksik muyageziŅąin. ąâ sâna kut kiŅ kiŅ zo muyageip, ziap. Zorat neule âsakŅâ sot sâm âlip den sot imbaŅâ, zo ąâŅâ galem otna dâp upap.”

5

Yohanenâ ekap űai sâbâŅâ om doŅąudoŅąuŅ zo egip.

¹ Oi neule tâtatŅâ patin tâpmap, Kembu, zâk bik bongen ekap mem tâi egâwan. Ekap zo umŅan kândâtŅan kulemgum goŅkune zeip. Oi sâbâ nâmburân zagât zorâŅ pane ąâsum kâtigeip.

² Oi sumbem a patâ kâwaliŅoot tâi egâwan. Zâk den kâtikŅâ itâ sâip, “űai târârak ândimŅâ ekap sâbâŅâ zo mem moloŅi dâp upap?”

³ Yatâ sâi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan gâbâ nâinjâ ekap zo moloņ sâlâpkubap mân muyagiwe.

⁴ Nâinjâ âlipņâ yatâ ândim ekap zo moloņâ sâlâpkubapkât dâp mân muyagiwe. Zorat umnâ bâlei isewan.

⁵ Yatâ ua ko a patâ zengâren gâbâ nâinjâ itâ sâm dâtnogip, “Mân ise. Nâņgâ. Yudagât kiurâp zengâren gâbâ a nâi zuu kâtik laioņ yatâ nâi muyageip. Zâk Dawidigât kâmņâ. Zâkņâ Anutugât kâsa zen sot agom kâtigem walâziņip. Zâkņâ ekap sâbâņoot nâmburân zagât zo âlip moloņbap.”

Yohanenâ Râma egip.

⁶ Oi na eksandâ tâtatņan zo zuu âlipņâ kimembut sot a patâ 24, zengât osetziņan râma gwamņâ nâi kune kiri yatâ egâwan. Kâukņan gooņâ nâmburân zagât, siņâ nâmburân zagât. Oi siņâ nâmburân zagât, zo Anutugât kaapum. Oi Anutugât kaapum imbaņâ nâmburân zagât tâkņanņap. Zâk hân dâp sâņgonzâņgoi âi ândie.

⁷ Oi Râma zâk âi neule tâtatņan tâip, Kembu, zâkkât bik bongen ekap zo meip.

⁸ Ekap zo mei zuu kimembut sot a patâ 24, zen Râmagât um topoņan âi ziwe. Zen kâmam wâlonoņziņoot sot hâkop goide kâtnâ tuutuun, zo ârândâņ mem gei ziwe. Hâkop umņan gâbâ hitom âlipņâ âsagem gâip. Hitom âlip, zo Anutugât tirik a zengât ninâu.

⁹ Oi zen kep uņakņâ nâi itâ miwe,
 “Gâ gonetâ gilâmgandâ hân dâp a kâmutņâ
 kâmutņâ, den gându nâi nâi suupziņ mena

Anutugât sinġi urâwe. Zorat gâ ekap mem sâbânġa zo moloŋna dâp upap.

10 Gâ minduziŋġana Anutugât um topŋan tirik a kâmut urâwe. Oi zen hânân Anutu kore okŋanġâm a ambân zenġât a kutâ yatâ op ândibi.”

Sumbemân sâtâre patâ muyageip.

11 Oi nâ sinnandâ eksa sumbem a donbep patâ mân sâlâpzânġozânġoŋ, kâmutŋâ kâmutŋâ neule tâtatŋâ patâ zo haamgum kin sâtâre op kirâwe. Oi zuu âlipŋâ kimembut sot a patâ zen osetziŋan kin betziŋan mine kep itâ miwe,

12 “Râma kuwe, zâk imbaŋâ sot sikum, gom sambe, nânġânânġâ sot kâwali, kot patâ sot sâm âlip den zo galem oi dâp upap.”

13 Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenġan sot saruyân ândiwe, ziŋâ itâ sâne nânġâwan, “Neule tâtatŋan taap, zâk sot Râma ârândân sâm bâbâlanġ sot kot patâ sot imbaŋâ zemzikapŋâ zem zâibap.”

14 Oi zuu kimembut, ziŋâ itâ sâwe, “Perâkŋak.” Sâne a patâ ziŋâ Kembugât um topŋan gei zem den sâm mâpâsiwe.

6

Bâu patâ biosi kimembut, zenġât den.

1 Oi nâ sinnandâ itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbânġoot nâmburân zagât zeip, zo mem sâbâ ŋâi mem moloŋip. Moloŋi ko zuu kimembut zenġâren gâbâ ŋâiŋâ den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.”

2 Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu ŋâi ġâi egâwan. Kwâkŋan a ŋâi tâip, zâk timbânġoot. Oi a kutâ neule pindok âlip pindâne kâwali op

kâmbamân zâŅgom kâwâliziŅ mem ge kwâpam arip.

³ Oi RâmaŅâ ekap sâbâ zagât moloŅi zuu ŅâiŅâ den sâm sâip, “Gâ zi ga.”

⁴ Sâi bâu patâ biosi kuriŅâ Ņâi gâi egâwan. A kwâkŅan tâip, zâk hânân lumbeŅâ buŅ oi a kâsa kâsa upigât KembuŅâ imbaŅâ pindip. Oi KembuŅâ a zo sâu patâ pindip.

⁵ Oi Râma zâk ekap sâbâŅâ karâmbuŅ moloŅi zuu karâmbuŅandâ sâip, “Gâ zi ga.” Oi nâ sinnandâ eksa bâu patâ biosi sumun Ņâi gâip. A kwâkŅan tâip, zâk nalemgât yâmbâtŅaŅgât dâpŅâ mem tâip.

⁶ Oi zuu âlip kimembut osetziŅan gâbâ den Ņâi itâ âsagei nâŅgâwan, “Sibit keet hâkop zagât, sâŅgânŅâ bâzagât. Oi segoŅ kin zagât, sâŅgânŅâ bâzagât. Oliwa nak sot waiŅ nak zo mân tâmbetkune bonŅâ muyagibap.”

⁷ Oi RâmaŅâ ekap sâbâ kimembuŅ moloŅi zuu kimembuŅâ zorâŅ den sâm sâip, “Gâ zi ga.”

⁸ Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu Ņâi gâip. Oi a kwâkŅan tâip, zâkkât kutŅâ MumuŅ. Oi Ņâi kândâtŅan gâip, zâkkât kutŅâ Sim. Oi hânân daŅgon kimembuŅaŅgâren gâbâ karâmbut zo yen zei Ņâi zoren kâmbam sot pu, mâsek sot zuu kâtikŅandâ a ambân tâmbetzâŅgom naŅgâbigât imbaŅâ zekâren zikip.

A sinĳi âlipkât op zâŅgowe, zenĳât den.

⁹ RâmaŅâ ekap sâbâŅâ bâtnâmbuŅ moloŅip. Oi a Anutugât den mem ândine zâŅgowe sot Yesugât sinĳi sâm muyagem ândine zâŅgowe, zenĳât um

dâpziŅ Anutugât sinġi pâpanŅâ zorat topŅan zine zinjirâwan.

¹⁰ Zen den kâtik sâmi itâ sâwe, “O kutâniŅâ patâ, hâlâlu op ândiat. Sâna bon opmap. KembuniŅâ, gâ wangât narâk mem kêrep pam gilâmniŅanġât tosa a hânân ândie, zeŅġât hâuŅâ mân mâkâm zinjġat?”

¹¹ Yatâ sâne hâmbâ kâukâu zinjġâm itâ dâzâŅgowe, “Kore a bukurâpziŅ nâmbutŅâ zâŅgonetâ teŅġâziŅâ dâpŅan upapkât umziŅ diim gei mambât mâik Ņâi ândibi.”

Narâk patin kut Ņâi Ņâi muyagibap, zorat den.

¹² Oi itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâ nâmburân kânok moloŅi wâriŅ patâ meip. Oi mirâsiŅ sumunkom âmaŅ sâkŅâ yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririŅ kârâm tobatŅâ gilâm yatâ oip.

¹³ Oi sâŅgelak zen pibaŅâ nak ilumŅâ kwâmbârâŅġi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe.

¹⁴ Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpiaŅġâm buŅ oip. Oi bakŅâ hânân sot saruyân, zo âbâŅġum aleyaŅġâm âiwe.

¹⁵⁻¹⁶ Kut Ņâi Ņâi yatâ zo muyagei hân dâp a kutâ sot a sâtnâ sot kâwali a sot sikum a sot zâizâiŅ, ġiġiŅ, zen aksik hân kât mâtâpŅan âi tik pam bakŅâ sot sim, zeŅġât itâ sâwe, “Ge kwâratnâŅgonek. Ge kwâratnâŅgonetâ neule tâtatŅan tâpmap, zâk mân niŅġitpap. Oi Râmagât kuk nâŅġap, zorat bonŅâ zo mân ġâi iknat.

¹⁷ KukzikŅanġât narâkŅâ oi a Ņâi mâtezikŅan kâtigem mân kinbap.”

7

Isirae a kâmut Kembugât siŅgi urâwe.

¹ Oi nâ sumbem a kimembut ziŅgirâwan. Zen hân muruk toren toren kirâwe. Oi pibâ toren toren gâbâ gâmap, zo gâsum kirâwe. Pibâ űai hânân mo saruyân mo nagân mân gâbapkât yatâ urâwe.

² Oi mirâsiŅ takâtakâŅan gâbâ sumbem a űaiűâ gâi egâwan. Oi ândiândi mariűâ, Anutu, zâkkât sâtkât undip pâpan űai mem ândeip. Zâkűâ sumbem a kimembut saruyân sot hânân kut űai űai tâmbetkubigât siŅgi ândiwe, zen zâŅgonsâm itâ dâzâŅgoip,

³ “Zen hân mo saru mo nak kek mân tâmbetzâŅgobi. Nen Anutugât undip zi kore arâpűâ zeŅgât mâteziŅan pânat.”

⁴ Yatâ sâi a mâteziŅan undipűoot zeŅgât teŅgâ itâ sâne nâŅgâwan, “Isirae a kâmut kâmutűâ, zeŅgâren gâbâ 144 tausen mâteziŅan undip zo parâwe.

⁵⁻⁷ Yuda kâmurân gâbâ 12 tausen zeŅgât mâteziŅan undip parâwe. ReubeŅgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Gadegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Aseregât kâmurân gâbâ 12 tausen. Naptaligât kâmurân gâbâ 12 tausen. Manasegât kâmurân gâbâ 12 tausen. SimeoŅgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Lewigât kâmurân gâbâ 12 tausen. Isasagât kâmurân gâbâ 12 tausen.

⁸ SebuloŅgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Yosepegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Benyamingât kâmurân gâbâ 12 tausen. A yatâ zo mâteziŅan undip parâwe.”

A kâmut doŋbepŋâ Anutu mâtenjan kirâwe.

⁹ Kut ŋâi ŋâi zo ek nanğâm ŋâi egâwan. Hân dâp zorat sâkziŋ tobat top top sot den top top, kâmut patâ patâ ŋâi, a ŋâiŋâ tenğâziŋâ mân sâlâpkubap yatâ, zen tâtatŋan tâpmap sot râma, zekât umzik topŋan kine ziŋgirâwan. Oi hâmbâziŋ kâukâuyâk. Zen gâlaŋğât sot lâkom iinŋâ bitziŋan mem kin den kâtik sâm itâ sâwe,

¹⁰ “Neule tâtatŋan taap, Anutu sot Râma, zet kubikkubikniŋâ.”

¹¹ Oi sumbem a aksik ziŋ neule tâtatŋâ sot a patâ sot zuu âlipŋâ kimembut haamzâŋgom kirâwe, zen umziŋ topŋan ge zem Anutu mâpâsem itâ sâwe.

¹² “Perâkŋak sot sâm âlip sot neule âsakŋâ, sâiwap, imbaŋâ, nânğânânğâ, kot patâ, zo Anutu-niŋâ zâkkâren ziapŋak zem zâibap. Zo perâkŋak.”

Sâknam kwâkŋan ândiwe, zenğât den.

¹³ Oi a patâ zenğâren gâbâ ŋâiŋâ mâsikânim sâip, “Dap nânğat? Hâmbâziŋ kâukâu zo, zen waniŋ gâbâ ga kinze?”

¹⁴ Mâsikânigi den itâ sâm mâburem dukuwan, “Patâ, nâ mân nânğan. Gâ nânğat.” Sa dâtnogip, “Zen sâknam patin gâbâ takâm gawe. Oi hâmbâziŋ Râma gilâmŋandâ saŋgone kâukoip.

¹⁵ Zorat zen Anutu um topŋan ândim ŋâtik sirâm zâkkât namin kore okŋaŋğâm ândime. Oi neule tâtatŋan tâpmap, Kembu, zâk zen sot tap galem otziŋğâbap.

¹⁶ Oi bet zen nalem mo toogât mân mumbi. Maanâ mân zânğobap. Sâknam mân muyageziŋğâbap.

17 Râma tâtatŅan tâpmap, zâkŅâ diizingi ândiândi too sinŅan âim ândibi. Oi si sânġânziŅan sinziŅ toonġ zo AnutuŅâ sanġori isem umbâlâ mân op ândibi.”

8

Sumbem a nâmburân zagât lâmun ziŅġâwe.

¹ Râma zâk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloŅi sumbem hiriŅsâm mâik Ņâi zeip.

² Zo âki sumbem a nâmburân zâġât Anutuġât um topŅan kinme, zen ziŅġitsa lâmun nâmburân zagât ziŅġâwe.

³ Oi sumbem a ŅâiŅâ hâkop Ņâi goide kâtŅâ tuutuunġâ, zo mem gamŅâ Kembuġât sinġi nalem pâpanŅan zoren âi kiri kut Ņâi wârân âlip donġbep zo pindip. Oi zâk zo mem Anutuġât sinġi nalem pâpanŅâ zorat kârâpŅan pâi sem wârânŅâ zarip. Anutuġât sinġi a zenġât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârânŅâ zarip. Zo tâtatŅâ gootŅan kirip.

⁴ Wârân âlip bikŅan kirip, zorat kâbakŅâ zo Anutuġât sinġi a zenġât ninâu bekŅan mem Anutu mâtenŅan zarip.

⁵ Sumbem a zo yatâ opŅâ Kembuġât sinġi nalem pâpanŅan ġâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giarip. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânân sot wârîŅ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

⁶ Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikaŅġâwe.

⁷ Oi sumbem a kânok zâk lâmunġâ waari kât patenġ sot kârâp sot gilâm mâpotŅâ hânân gem

gâip. Oi hân danjon karâmbut zeip, zorat toren-gen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem nanjip.

⁸ Sumbem a zagâtŋă lâmunŋă waari kut ŋăi bak patâ yatâ zo sem âbâŋgum saruyân giarip.

⁹ Giari saru danjon karâmbut zeip, zorat toren-gen zo gilâm oip. Oi saru zuunŋă zoren mom nanjâwe. Oi wanjâ tarâwe, zo âbâŋgum nanjâwe.

¹⁰ Sumbem a karâmbunŋă lâmunŋă waari sâŋgelak patâ ŋăi sumbemân gâbâ kârâp bâlam yatâ gem too patâ sot too sinjâ nâmbutŋă zoren giarip.

¹¹ Sâŋgelak zorat kutŋă kâlak kâtikŋă. Zorat hânân too zeip, zo danjon karâmbut zeip, zorat toren-gen geim too zo aksik kâlakŋă oi a zinjâ nemŋă muwe.

¹² Sumbem a kimembunandâ lâmunŋă waari mirâsinj sot kâin sâŋgelak zenjâren dangon karâmbut zeip zorat torenŋă sumunkom âsakŋă gâutgâut oip. Oi ŋâtigân kâin sot sâŋgelak zenjât âsakzinjâ paalanj oip.

¹³ Oi nâ ekŋă nii utak egâwan. Oi utak zo sumbem tânâmŋan den kâtikŋă itâ den sâip, “Yei, yei, yei, sumbem a karâmbut te. Zen lâmunzinj waatne a ambân hânân ândie zo, zen dap upi?”

9

Sumbem a bâtnâmbunandâ lâmun waari dikon muyagiwe.

¹ Sumbem a bâtnâmbun zo lâmun waari nânjâ eksandâ sumbemân gâbâ sâŋgelak ŋăi âkam

hânân gei egâwan. Zâk simgât mâtâp doo-
doonğunâ zo pindâwe.

² Oi zâk simgât mâtâp mem pâi kâbak patâ
kopgâip. Nep une sem takâmap, zo yatâ.
Kopgamnâ mirâsiņ kwâtepkoi.

³ Kâbak umņan gâbâ dikon doņbep takâm hânân
giwe. Kabât zo goozinâ sâulegât tobat yatâ.

⁴ Zen hibuk mo nak nalem mot zo mân
tâmbetzângobigât sâm zingip. A ambân Anu-
tugât undip mâteziņan mân zeip, zen kâsa
minziņgâbigât sâip.

⁵ Oi kâin bâtnâmbut umņan kâbat ziņ sâknam
patâ zingâne mân mumbigât sâm zingip. Sâknam
zo sâuleņâ ziņgi sâknam nâņgâme yatâ.

⁶ Oi narâk zoren a zen mumbigât otziņgi ândim
mân mumbi.

Dikon tobatziņangât den.

⁷ Dikon zeņgât tobat bâu patâ biosi yatâ.
Kâwali a zen kwâkziņan tap kâmbamân âinam
kubikaņgâme yatâ. Oi kâukziņan pindok goide
kâtņâ tuutuunġ yatâ zo tâip. Oi si sâņgânziņâ, zo a
yatâ.

⁸ Oi sâmotziņ, zo ambân zeņgât kâukziņ sâmot
yatâ. Sâtziņ, zo zuu kâtik laioņ sâtņâ yatâ.

⁹ Oi dimâziņan dugum kât kâtikņandâ tuutu-
unġ yatâ zeip. Abâtziņ kwamit, zo biosi sot
a lalaņâ doņbep kâmbamân sârârâk kârâm âine
kwamitagomap yatâ.

¹⁰ Daaziņâ sâule daaņâ yatâ oi sâtziņâ, zo
daaziņan ziap. Zorâņ kâin bâtnâmbut umņan a
ambân zingâne sâknam nâņgâm ândibi.

11 Oi simgât sumbem a, zâk zengât a kutâ ândiap. Zâkkât kutņâ Yuda denân Abadon. Grik denân ko Apolion. Oi niin denân kiom a.

12 Nii utakņâ sâp karâmbut den itâ sâip, “Yei.” Njâi zo âsagei âkap. Zagât zo yen ziaborâk.

Sumbem a nâmburân kânokņâ lâmun waari kâwali a muyagiwe.

13 Oi sumbem a nâmburân kânok zorâņ lâmun waarip. Oi Anutu mâtenjan sinġi nalem pâpanņâ goide kâtņâ tuutuun murukņâ kimembut, zobâ den nâi âsageip.

14 Sumbem a nâmburân kânok lâmun mem kirip, zâkkât den itâ âsageip, “Euparata too patin sumbem a kimembut saaziņgi zie, zen olanziņgâ.” Sâi olanziņgip.

15 Sumbem a kimembut, zen narâk zoren nep tuubigât mârur sâm ziņgi ândiwe. Nep diņ sâm ziņgip, zo itâ. Zen hân danġon karâmbut zorat torenġan a ambân zâņgone mumbigât sâip.

16 Sumbem a olanziņgâwe. Oi kâwali arâpziņâ biosi kwâkņan tâtatņâ, zengât tenġâ 2 handeret milion. Yatâ sâne nâņġâwan.

17 A sot bâu patâ tobat itâ egâwan. A zen dimâziņan dugum zo kuriņâ sot kâmbum sot gimbaņâ yatâ mem ândiwe. Oi biosi zengât kâukziņâ zuu kâtik laionġ kâukņâ yatâ. Lâuziņan ġâbâ ko kârâp sot kâbak sot kât gimbaņâ kârâpņâ takâmap yatâ.

18 Oi kârâpņâ karâmbut zorâņâ hânân danġon karâmbut zeip, zorat torenġâ a tâmbetzâņgoip.

19 Biosi zeņgāt kâwaliziņâ, zo daaziņan sot lâuziņan ziap. Daaziņâ, zo mulum yatâ kâukņoot zorâņâ a tâmbetzâņgome.

20 Oi a ambân nâmbuņņâ tâmbetzâņgom naņgâm nâmbuņņâ birâziņgâwe. Birânetâ zen kut ñâi ñâi zo ekņâ umziņ mân melâņawe. Zen ândi mâmanziņaņgât nâņgâne mân bâliņ oip. Zen wâke sot lopio top top zeņgâren pâlâtâņ op ândimņâ mân birâwe. Zen lopio topziņâ itâ mân nâņgâwe, “Lopio zen sinziņandâ mân ek nâņgâme. Zen kinziņandâ mân âim game. Zen kindapziņandâ den mân nâņgâme.”

21 A zo, zen yatâ mân nâņgâwegât kâmbam sot kware sot kâmbu sot laņ ândiândiņ zo mân birâwe.

10

Sumbem a ñâiņâ den sâi kâtigeip.

1 Sumbem a imbaņâņoot ñâi sumbemân gâbâ gem gâi egâwan. Zâk sasa osetņan gâi kâuk kwâkņan mulum mogât zeip. Si sâņgânņâ maa yatâ. Kiņâ zagât zo kârâp bâlam yatâ.

2 Bikņan ekap ñâi mem mâbâlakņem kirip. Oi kiņâ bongen zo sâru kwâkņan lâņ kirip. Oi kiņâ yaņgâgen zo hânân lâņ kirip.

3 Kin den kâtikņâ zuu kâtikņâ laioņ doņbep zeņgât den yatâ sâip. Sâi sumbemân kaņkundunduj nâmburân zagât den sâwe.

4 Den yatâ sânetâ nâņgâm kulemgubam ua sumbemân gâbâ den ñâi itâ nâgâren gâip, “Sumbemân gâbâ den se, zo mân kulemgu. Yen dooņguna tâpap.”

⁵ Oi sumbem a nâi saruyân sot hânân lân kirip, zâk bik bonnâ sumbemân pam den itâ sâm kâtigeip.

⁶ “Sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâi zoren zie, zo muyageipnâ ândimnâ ândim zâimâmbap, zâkkât mâtenjan itâ sâm kâtigibâ. Perâknak, narâk kêrep mân ziap.

⁷ Sumbem a nâmburân zagâtnâ lâmunnâ waari kwamit muyagibap, narâk zoren Anutugât den tiknâ Propete sap sum zinjip, zorat bonnâ muyagibap.”

Sumbem a nâinâ Yohane ekap nâi pindi neip.

⁸ Oi sumbemân gâbâ den nângâwan, zo yatik du âsagem itâ dâtnogip, “Gâ âimnâ sumbem a kinâ saruyân sot hânân lân kin ekap mem mâbâlaknem kinzap, zâkkâren âi ekap zo me.”

⁹ Sâi nâ sumbem agâren âimnâ ekap nibapkât sa itâ dâtnogip, “Mem ne. Nenandâ lâugan âm yatâ op naamnâ upap. Ka umgan kâlak upap.”

¹⁰ Yatâ sâmnâ ekap zo nigî newan. Nia ko lâunan âm yatâ naam oip. Zorân nem gwâka umnan giari kâlak oip.

¹¹ Oi itâ dâtnowe, “Gâ a kâmutnâ kâmutnâ, a hânâ hânâ, a sâk top top, den gându nâi nâi, zenġât sot a kutâzinâ zenġât op Anutugât den sâban. Mârum dâzângom ândein, zo yatik dum dâzângoban.”

11

Yohane namâ dâpkwap ikpapkât sâm pindâwe.

¹ A ņaiŅĀ tĀn kĀrep nim itĀ dĀtnogip, “GĀ zaatŅĀ AnutugĀt tirik namĀ sot zĀkkĀt siŅgi kut ņĀi ņĀi pĀpanŅĀ, zo dĀpkwapŅĀ umŅan ninĀu sĀm Āndime, zo sĀlĀpzĀŅgoban.

² NamĀ sĀŅgĀnŅan sombemĀn zo mĀn dĀpku. Zo birĀna zeik. Zo a hĀn ņĀin gokŅĀ, um kĀtik zeŅgĀt siŅgi. Oi ziŅĀ tirik kamĀn, Yerusalem, zo (sirĀm 1 tausen 2 handeret 60) kĀin 40 umŅan lĀŅ kindiŅkĀndaŅ mimbi.”

AnutugĀt den sĀsĀŅ a zagĀt muyageitĀ simgĀt zuuŅĀ zĀkobap.

³ “Oi nĀgĀt den sĀm muyamuyagiŅ azatnĀ imbaŅĀ zikandĀ nĀgĀt den dĀzĀŅgom Āndibabot. Pet hĀmbĀ alĀkŅĀ mem Āndim mĀn kubikaŅgĀm dĀbĀtzikŅoot Āndibabot. A ambĀn orot mĀmeziŅ melĀŅ bĀliŅziŅ birĀm ĀndibigĀt holi yatĀ upabot. YatĀ op ĀndeitĀ (sirĀm 1 tausen 2 handeret 60) kĀin 42 yatĀ ĀkĀbap.

⁴ Propete Sakaria, zĀk mĀrumŅan Oliwa nak zagĀt sot kĀrĀp ĀsakŅĀ zagĀt zorat den kĀnŅan sĀip. Oi a zagĀt zo zikŅĀ bonŅĀ upabot. Zet hĀngĀt a kumbu zĀkkĀt mĀteŅan kinbabot.

⁵ Oi a ņĀi tĀmbetzĀkobam oi lĀuzikŅan gĀbĀ kĀrĀp ge simbap. Zorat a ņĀiŅĀ kĀsa otzikĀm mumuŅaŅgĀt siŅgi upap.

⁶ A zagĀt zo sĀitĀ map mĀn gibapkĀt imbaŅĀ zikip. Zorat sĀitĀ map mĀn gei AnutugĀt den sĀm Āndibabot. Oi sĀitĀ tooŅĀ gilĀm upapkĀt imbaŅĀ zemzikap. Oi hĀnĀn kut ņĀi ņĀi sĀtŅoot sĀitĀ muyagibapkĀt imbaŅĀ zemzikap. YatĀ utĀ sĀababot, zo Ālip upabot.

7 Oi Kembangât den sâsân narâk zo âki simân gâbâ zuu kâtiknâ kopga kâsa otzikâm zâkoi mumbabot.

8 Moitâ a zinjâ kâmbârânziknâ zo birânetâ kamân patin sombemân zimbabot. Kamân zorat kutnâ sumbuñâ, Sodom sot Aigita. A zinjâ Kembuziknâ kamân zoren poru nagân kune moip.

9 Oi hân toren toren gâbâ a nâmbutnâ, sâkzinj tobat nâi nâi, den gându nâi nâi, zorânâ kâmbârânziknâ sirâm karâmbut sot torennâ zikitne zimbabot. Oi a nâmbutnâ hanzâkonâ sâne kwâkâzinjgâbi.

10 Oi Propete zagât a sâknam zinjâwewet, zorat moitâ hânñâ hânñâ a zinj umâlep op kut nâi nâi anjâgwanjgâ urâwe.

11 Sirâm karâmbut sot torennâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumñâ umziknjan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a zinj zikitnâ kenjgât donjbeup urâwe.

12 Oi sumbemân gâbâ den kâtiknâ zekâren itâ gâip, “Zet zi kopgâit,” Oi kâsarâpzik zenjgât mâteziñan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet.

13 Narâk zoren wâriñ patâ meip. Wâriñ patâ mei kamân patin mirâ bâzagât zenjgâren gâbâ kânoknâ pâbâbâñsâi nâmburân kimembut ko tarâwe. Kamângât biknâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbâñsâne nâmbutnâ kâtigem tarâwe. Wâriñ patâ meipkât mirâ kâtnâ tuutuunj donjbeupñâ pâbâbâñsâm a 7 tausen yatâ zânjgoi muwe. Oi a torennâ âlip tarâwe, zen kenjgât op Anutu, sumbem mariñâ mâtâsiwe.

14 Utaknâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtñâ âkap. Kânok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmun waari kut ñâi ñâi muyageip.

¹⁵ Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmunñâ waari sumbemân gâbâ den kwamit patâ op itâ sâwe, “A zen hânân a kutâ op kembu otziñgâme, zorat narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot aña a bâlijan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, Kristo, zekât bitzikñan ariap. Oi Kristo zâk kembu otziñgâm zâimâmbap.”

¹⁶ Oi a patâ 24 Anutu mâtenjan tâtatziñan tarâwenñâ kinj topñan ge zemñâ Anutu itâ sâmbâpâsiwe,

¹⁷ “Kembu Anutu, imbañâ mariñâ, gâgâren sâiwap sâmen. Topkwap gâ ândeinnâ ândiat. Oi gâ imbañâ mem dâñ kembu otniñgâm ândiat.

¹⁸ Um kâtik a kâmutñâ kâmutñâ, zen kuk diñâ sâmbândim gane gâ hâuñâ ziñgâbangât narâkñâ mâte uap. Oi mumuñâ zengât den sâmbâkwâkâkwâkân narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete sot gâgât sinji a, a gigiñâ sot zâizâiñ kutkâ hurat kwapme, zen sâñgânñâ ziñgâbangât narâk mâte uap. Oi hânân tâmbetzâñgome, zen tâmbetzâñgobangât narâkñâ mâte uap.”

¹⁹ Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâronjsâi igâwe. Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat ombon zeï igâwe. Oi hânpan sot kwamit patâ sot kañkundunduñ, wâriniñ sot kât patenñ âsagem zeip.

12

Sumbemân ambân ñâi kirip.

¹ Sumbemân sen mârât kulem nêi itâ muyageip. Ambân nêi âsagem kirip. Maanê hâmbâ yatâ kâpei kirip. Oi kinj tipņan kâin. Oi pindokņan sângelak kiin zagât tarâwe.

² Oi ambân zo kâmbonê op katep mimbam sâknam nângâm isem yu yei sâm tâip.

³ Zâk yatâ op kiri kulem nêi sumbemân âsageip. Busem patânê, oâ tobat yatâ, kurinjurin, kâukņâ nâmburân zagât, goonê bâzagât. Oi kâukņâ dâp a kutâgât pindok tap arip.

⁴ Oi daanandâ sumbem sângelak nâmbutņâ zângom mâki hânân giwe. Oâ zo yatâ opņâ ambân zo katep mimbam oi itâ nângâm ambân gootņan âi zeip, “Katep âsagei nimbat.”

⁵ Oi ambân zorân a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân dâp a zengât a kutâ op galem zângobapkât sâsânê. Katep âsagei gâsumņâ Anutugât neule tâtatņan mem zâi parâwe.

⁶ Oi ambân zo kenġât op mirâ kâmân kâtikņan arip. Zoren (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kain 42 yatâ galem okņanġâbigât Anutunê sâi tâtatņâ kubigâwe.

Sataņ sumbemân ġâbâ kâbakņine ġeip.

⁷ Oi sumbemân kâmbam patâ muyageip. Mikai zâk sot sumbem a gakârâņê, zen oâ sot kâsa urâwe.

⁸ Oi Mikai sot sumbem arâņê, zen kâtigem oâ sot sumbem arâņê kâbakņezinġâmņê sumbem aņġân kârâwe.

⁹ Oi oâ patâ, mulum sâņġinê, Sataņ, zâk a ambân hân dâp um gulip kwatziņġâmap, zâk ziņê

gâsum kâbakņine hânân geip. Sumbem arâpnâ yatik kâbakņezingâne hânân giwe.

10 Oi sumbemân den kâtikņâ itâ muyagei nângâwan, “Kubikkubik sot imbanâ sot kembu op, zo Anutu sot anâ a bâliņan gâbâ mâkâzingâbapkât sâsân, Kristo, zekâren ziap. Narâk ziren bukurâpniņ zengât kâsa op sirâm ñâtik dâp Anutu mâteņan sâm bâliņ kwatzingâmap, zâk kâbakņine giarip.

11 Bukurâpniņâ zen Râma gilâmņangât imbanan Satan sot agom kâtigem walâwe. Kembugât den keņgât buņ sâm muyagem Satanğât den mem gei kwarâwe. Oi ândiândiziņ mân anğân kârâm buņ upapkât sâwe.

12 Zorat sumbem sot zoren ândie, zen sâtâre upi. Ka hânân sot saruyân ândie, yei, zen dap upi? Satan zâk zengâren gam kuk op ândiap. Narâkņâ kek âkâbap, zo nângap. Zo nângâm kuk op ândiap.

Oâņâ ambân kâsa okņangip.

13 Oâ zâk hânân kâbakņine gemņâ nângâm ambân katep meip, zâk kâsa okņangâm molim arip.

14 Oi ambân zo nii utak patâ abâtzatņâ pindâne mulumğât keņgât op mirâ kamân kâtikņan tâtat mâmeņan tik arip. Zoren kendon karâmbut sot torenņâ galem okņangâm ândiwe.

15 Ambân zâk ari mulumņâ too patâ mogari gem too uurup patâ oip. Too zorân ambân zo lum âibam oip.

16 Oi hânņâ ambân beknan mem hân mâtâp oi too patâ zo zoren geim nanğip.

17 Yatâ oi ko oâ zâk ambân zorat kuk opnâ kâmut gakârâpnâ zângobam arip. Anutugât guru-min den lumnâ Yesugât sinji zo mem ândime, zo zângobam arip.

18 Oi zâk saru sâtņan gei sagân kirip.

13

Saru umņan gâbâ zuu kâtikņâ nâi kopgâip.

1 Oi nâ eksa saru umņan gâbâ zuu kâtikņâ nâi kopgâip. Zâk kâukņâ nâmburân zagât, goonâ bâzagât. Oi goonņan zo a kutâ pindok bâzagât tarâwe. Oi kâukņan kot kulem zeip, zo den bâliņâ zeip.

2 Tobatņâ wâu patâ yatâ. Sâlâpnâ, pusi yatâ. Lâunâ, zuu kâtik laiongât lâunâ yatâ. Oi oâ zâk imbaņâ pindâm zâkkât tâtarân tap kembu otziņgâbapkât sâip.

3 Zuu zorat kâukņâ nâi use patâ op mu-muņanğât dâp yatâ egâwan. Useņâ zo sogei âlip oip. Oi hân dâp aņâ aņâ, zen zuu zo molim ek zâkkât nâņgâne imbaņâ oip.

4 Oâņâ zuu kâtik zo imbaņâ pindip, zorat um kâtik a, ziņâ sâm âlip kwâkņanğâwe. Oi zuu zo sâm âlip kwâkņanğâm sâwe, “Zuu zorat tobat nâiņâ ândiap? Nâiņâ dap mo dap okņanğâbap?”

5 Zuu kâtik zo sâk mâme opnâ zâizâiņ den sâm den sumunņâ sâbapkât sâm pindip. Oi Anutuņâ zuu zo (sirâm 1 tausen 2 hânderet 60) kâin 42 yatâ umņan nepņâ tuubapkât narâk nâņgânğip.

6 Oi zu kâtik zorâņâ Anutu zikņâ sot kutsiņiņâ sot tâtatņâ sot sumbemân ândime, zen sâm bâliņ kwatziņgâm ândeip.

7 Oi Anutugât sîngi a kâsa otziŋgâm zâŋgobapkât oânâ sâip. Oi hânŋâ hânŋâ, a sâk top top sot den gându top top, zeŋgât a kutâ upapkât oânâ imbaŋâ pindip.

8 Oi hân a ziŋâ ekŋâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. Râma kune moip, zâk mârûm hân mân muyageibân kutziŋâ ândiândigât ekabân mân kulengoip, a zen zo zuu zo yatâ okŋaŋgâbi.

9 Kindapziŋoot ândie, zen den zi nâŋgâm kwâtâtibi,

10 “Nâi zâk tâk namâgât sîngi oipŋâ tâk namin pambi. Nâi zâk kâmbamgât sîngi oipŋâ kâmbamŋâ koi mumbap.” Oi Anutuŋâ sîngi a zen nâŋgâm pâlatân kwap kâtigem ândibigât sâip.

Hân kâligen gâbâ zuu nâi kopgâip.

11 Oi hân kâligen gâbâ zuu kâtikŋâ nâi kopgâi egâwan. Zâk Râma yatâ kâukŋan goonâ zagât zeip. Oi diŋâ sâip, zo oâ diŋâ yatâ.

12 Oi zuu zorân zuu mârûm kopgâip, zâkkât imbaŋâ zo mem nep tuum kâtigeip. Zâkŋâ sâi hân a ambân ziŋ zuu nâi use opŋâ âlip oip, zâk mâtâsiwe.

13 Oi zuu kâtik zagâtŋâ, zâk kulem sen mârât patâ tuumap. Zâkŋâ sâi sumbemân gâbâ kârâp gem gâi a ikme. Kulem zo sot sen mârât nâmbutŋâ tuugi igâwe.

14 Kulem yatâ zo zuu nâi zâkkât mâtenŋan tuugi a ziŋ ekŋâ umziŋ gulip oi zuu mârûm use op sogeip, zâkkât lopio sobibigât dâzângoip.

15 Lopio zo sobim pane kiri zuuŋâ lopio waatŋaŋgi zaat den sâip. Zâk yatâ upapkât

Anutuñâ nângânangip. Lopio zâk sâi a ziñ mân sâmbôn âlip kwâkñangâwe, zen zângone muwe.

¹⁶ Oi a zâizâin giginâ, sikumziñoot sot sikumziñ bunâ, a kutâ sot kore mâman a, zo aksik sâi bitziñ bongen mo mâteziñan undip tuuwe.

¹⁷ Oi zuugât undip sâkziñan tuuwe, zo zâkkât kutñangât tenğâ. Oi undip mân mem ândiwe, zen kut ñâi ñâi sângân mimbegât pâke parâwe.

¹⁸ A nângânângâziñootñâ zuu zirat tenğâ sot topziñ sâlâpkum nângâbi. Tenğâ zo agât kutñangât tenğâ. Tenğâ zo 666.

14

Râma sot kâmut gakârâpnâ Sioñ bâkñan kirâwe.

¹ Nâ eksandâ Râmanâ Sioñ bâkñan kiri egâwan. Oi zâk sot 144 tausen, a yatâ zorân kirâwe. Oi mâteziñan zikñâ sot Ibânangât kot zeip, a yatâ zorân kirâwe.

² Oi sumbemân gâbâ kwamit patâ nângâwan, zo too sâmbôn patâ kwamitñâ yatâ sot sumbem kwamitsâmap yatâ. Oi kwamit zo nânga kâmam wâlön kwamit yatâ oip.

³ Zen sumbemân Anutugât tâtatñâ sot zuu âlip kimembut sot a patâ 24, zeñgât mâteziñan kep uñakñâ ñâi mem tarâwe. Kep zo a nâmbutñâ ziñ mân mime. A 144 tausen zeñak mime. Hânân gâbâ Yesuñâ sângânziñ meip, zeñak kep zo mime.

⁴ A zo, ziñâ ambân sot bâliñ mân opñâ um salek ândiwe. Râmanâ diiziñgi zâk sot tâtat mâme upme. Zen zo hân a zeñgâren gâbâ kândom Râma sot Anutu, zik siñgi upigât Râmanâ tâbazin meip.

⁵ Oi lâuziņan gâbâ sarâ den mân gemap. Zen a târârakņâ.

Sumbem a karâmbut, zeņgât den muyageip.

⁶ Oi sumbemân sumbem a ņâi egâwan. Zâk nii yatâ sumbemân arip. Zâk hân a zeņgât den sinġi âlip zinziņ kâtik, zo mem arip. Hânņâ hânņâ, sâk tobat ņâi ņâi, den gându topņâ topņâ, zeņgât mem arip.

⁷ Zâk den yu kambâņ sâm itâ sâip, “Zen Anutu hurat kwâkņanġâm sâm âlip kwâkņanġâbi. Zâk hâuņanġât den sâsâņ narâk mâte uap. Hân sumbem sot saru sot too sinġâ sâi muyageip, zâk sâm mâpâsibi.”

⁸ Yatâ sâm ari kândâtņan sumbem a ņâiņâ gam zagâtņâ den itâ sâip, “Babilon kamân marirâp, ziņâ a kâmutņâ kâmutņâ diizingâne bâliņâziņanġât um gulip nep âsagem laņ mâman a ambân op ândiwe.”

⁹⁻¹⁰ Oi kândâtņan sumbem a ņâiņâ gamņâ den kambâņ itâ sâip, “A ziņ zuu kâtik mo lopio zâkkâren pindiņsâm mâteziņan mo bitziņan zuugât undip mimbi, zo ko Anutugât kukņanġât bonņâ yâmbâtņâ zo zeņgâren âsagibap. Zen Râma sot sumbem arâpņâ zeņgât mâteziņan kârâbân geim kât kârâpņandâ ziņgesei sâknam patâ nânġâm zâimambi.

¹¹ Oi kârâpņâ a zo yatâ ziņgesei, zorat kâbakņâ zo zâim zemâmbap. Zorat a zen zuu patâ sot lopio mâpâsime sot a mâteziņan zuugât undip zeip, zen ârândâņ sâknam nânġâm sirâm ņâtik nânġâm zâimambi.”

¹² Zorat narâk zoren Anutuñâ sinji a zen Anu-tugât gurumin den sot Yesugât den sinji zo mem kâtigem ândibigât sâip.

Kembugât kâmurân ândim muwe, zengât den.

¹³ Sumbemân gâbâ den ñai itâ nângâwan, “Gâ den itâ kulengu, ‘Narâk ziren topkwap Kambu sot pâlâtân op ândine zângone mumbi, zengât nânga sâtâreñoot upap.’ Kaapumñâ itâ sap, ‘Perâkñak, zengât nânga sâtâreñoot upap. Zen nep patâziñâ tuum nanğâmñâ tap nângâbi. Oi orot mâmezinağât bonñâ âinetâ muyageziğâbap.’ ”

Hânân Kembugât a gâsâzângobap, zorat dâp muyageip.

¹⁴ Oi nâ eksa zari unumunum kâukâu muyagei egâwan. Oi unumunum kwâkñan ñai tâip, tobatñâ a yatâ. Kâukñan a kutâ pindok ñai tâip, zo goide kâtñâ tuutuunñâ. Bikñan sâu sâtñoot mem tâip.

¹⁵ Oi tirik namin gâbâ sumbem a ñaiñâ gemñâ unumunum kwâkñan tâip, zo itâ sâm dukuip, “Gâ sâugandâ kâlamân bonñâ mânângât me. Bonñâ mimiñagât narâk mâte uap. A min-duziğâm kâsâpzângozângon narâk mâte uap. Kâsâpzângone hâuñâ mimbigât narâk mâte uap.”

¹⁶ Yatâ sâi unumunum kwâkñan tâipñâ sâunñâ mem hânân bonñâ zo mânângârip.

Bâliñ mâme ziñâ hâuñâ mimbî, zorat dâp muyageip.

¹⁷ Oi sumbem a ñaiñâ tirik namin gâbâ gem gâip. Zâk yatik sâu sât kâtikñâ mem ândeip.

18 Gâi sumbem a ņâiņâ Kembangât siņgi kut ņâi ņâi pâpanņâ zobâ gâip. Sumbem a zo, zâk Kembangât siņgi nalem uunņâ kârâp zorat galem op ândeip. Oi zâk bukuņâ sâu sât kâtik mem ândeip, zo den sumbuņâ itâ dukui, “Sâugâ zorâņ hânân bonņâ mânâņgât naņgâ. Hânân waiņ bonņâ mârum bâsigiap.” (Den sumbuņâ zi Anutuņâ bâliņ mâme a hâuņaņgât tâmbetzâņgobapkât sâip.)

19 Sâi sumbem a bukuņandâ sâu mem kin hânân waiņ keetņâ mânâņgâtņâ mem Anutu um kukņaņgât ombon patin pâi giarip.

20 Oi kamân âkņan ombon patin pâi giari lân kwândâline gilâm gem zeip. Gilâm gem zeï denņân patâņâ op binbinņâ zo hânân gâbâ bâu biosi sâņgânņan yatâ. Oi denņân kêreņaņgât tenņâņâ ko 300 kilometa zo yatâ zeip.

15

Kembangât kore a ziņâ kep miwe.

1 Oi sumbemân sen mârât ņâi egâwan. Sumbem a nâmburân zagât, zen kut ņâi ņâi sâtņoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Kut ņâi ņâi zo âsagem naņgi Anutuņâ kukņaņgât op dum mân tâmbetzâņgobap.

2 Oi saru ņâi egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotņâ zeï egâwan. Oi a zuu kâtik sot lopio kâsa otzikâm kâtigem walâziņgâwe sot a mâteziņan zuugât undip zeņgâren mân zeip, a zo, zen Anutugâren gâbâ kâmam wâlôn mem saru sâtņan kine ziņgirâwan.

³ A zen Anutugât kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâm mem ândiwe,

“O Kembu Anutu, imbanjâ mariņjâ, orot mâmegâ zorat nâņgindâ imbanjâ opmap. Hânņjâ hânņjâ zengât a kutâ, kut ñai ñai opmat, zo târârak.

⁴ Kembu, gâ ñaiņjâ hurat mân kwatgibap? Zo yatâ mân taap. Ñaiņjâ kutkâ mân sâm âlip kwâpap? Zo yatâ mân taap. Gâ kânok hâlâluyâk, zorat a kâmutņjâ kâmutņjâ zen gâgâren ga mâpâsegibi. Gâ hâuņangât nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nâmburân zagât hâkopziņoot kirâwe.

⁵ Oi eksandâ sumbemân tirik namin umņjâ ñai hâlâlu sâsâņ, zorat mâtâp pâroņsâm kirip.

⁶ Mâtâp pâroņsâi sumbem a nâmburân zagât, zen kut ñai ñai sâtņoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Zen namin gâbâ gem gawe. Zen hâmbâziņ kâukâu mem ândiwe. Oi dimâziņan mâpaņ goide kâtņjâ tuutuunjâ zo zeip.

⁷ Oi zuu âlipņjâ kimembut kirâwe, zengâren gâbâ ñaiņjâ sumbem a nâmburân zagât zo hâkop nâmburân zagât ziņgip. Hâkop zo goide kâtņjâ tutuunj. Hâkop umņan Anutu ândiândi mariņangât kukņangât bonņjâ piksâm zeip.

⁸ Oi namâ kâligen Anutugât âsakņjâ sot imbanjagât kaapumņjâ zo piksâm zeip. Oi sumbem a nâmburân zagât zen kut ñai ñai sâtņoot kâmut nâmburân zagât mân muyagiwegât tirik namin zâizâiņangât mâtâp pâke kwâip.

16

Sumbem a zinjâ hâkobân gâbâ kut nâi nâi hânân lokine geip.

¹ Namâ kâligen gâbâ den kâtik gâi nângâwan. Zo sumbem a nâmburân zagât zo itâ dâzânngoip, “Zen âi hâkop nâmburân zagât zoren gâbâ kut nâi nâi sâtziņoot zo lokine Anutugât kukņanġât bonņâ hânân gibap.”

² Sâi sumbem a kânok zâkņâ âim hâkopņan gâbâ kut nâi lokei hânân giari zuu kâtikņanġât undip mâteziņan mem ândiwe sot a lopiogâren pindiņsâwe, zen sâkziņan use kâtik sot use kârokņoot muyageziņgip.

³ Oi sumbem a zagâtņâ âi kut nâi saruyân lokei giarip. Giari saruņâ gilâm oip. A mumuņanġât gilâm yatâ oi saru zuuņâ mom naņġawe.

⁴ Oi sumbem a karâmbuņâ hâkobņan gâbâ kut nâi lokei tooyân sot too sinņan giari gilâm oip.

⁵ Oi sumbem a too galem tâip, zâkņâ itâ sâi nângâwan, “Ga hâlâlu ândeinņâ ândiat. Tosagât hâuņâ, zorat nâņgindâ târârak uap.

⁶ Kembugât siņgi a sot Propete a zâņgom gilâmziņ tâmbetkuwegât gilâmâk zingâna nimbi. Zo dâbâk otziņgat.”

⁷ Sâi Kembugât siņgi kut nâi nâi pâpanņan gâbâ den itâ nângâwan, “Perâkņak. O Kembu Anutu, imbaņâ mariņâ, hâuņâ zingât, zo dâpziņan uap.”

⁸ Sâi sumbem a kimembuņâ zâkņâ hâkopņan gâbâ kut nâi lokei mirâsiņân arip. Ari mirâsiņâ kârâp opņâ a donbep zingeseip.

⁹ Oi a zen maanâ zingeseip. Zen umziņ melâņ Anutu hurat kwâkņanġâbigât Anutuņâ kut nâi nâi

zo sâi âsageip. Oi zen umziņ mân melânawe. Buņâ. Zen Anutu sâm bâliņ kwâkņanğawe.

¹⁰ Sumbem a bâtnâmbuņâ zâkņâ zuugât tâtarân hâkopņan gâbâ kut ñai lokei giari zâk sot a ambân gakârâpņâ zeņgât hân boņ zo ñâtâtiksâm zeip. Oi a zen sâknam patâ nânğâm biyakņâ nâmbâlamziņâ hârârâņsâmņâ takâ zeip.

¹¹ Oi sâknam sot useziņanğât opņâ Anutu, sumbem mariņâ sâm bâliņ kwâkņanğawe. Oi zen umziņ mân melân ândi mâmanziņ bâliņâ zo mân birawe.

¹² Sumbem a nâmburân kânokņâ hâkopņan gâbâ kut ñai lokei Euparata too patin giari. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsiņ takâtakâņan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziņâ gabigât yatâ muyageip.

¹³ Oi nânâ eksandâ oâ lâuņan gâbâ sot zuu kâtik lâuņan gâbâ sot propete sarâņâ zeņgât lâuziņan gâbâ wâke bâliņâ karâmbut, tobatziņ kaņ yatâ op gawe.

¹⁴ Zo zen wâke bonņâ. Zen sen mârât top topņâ tuubigât imbaņâ zemziņgap. Oi zen hân dâp a kutâ âi minduziņgâmņâ Anutu, imbaņâ mariņâ, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op gâm kâmbam kumbi.

¹⁵ Oi nâ den ñai itâ nânğawan, “Nâ Yesu, itâ sa nânğânek. Zen narâknâ mân nânğâne kek gâbat. Zorat ñai zâk sâk bârak ândim aņun opapkât sâk pâkeņâ mem pam um gwâlâgwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nânğa sâtâreņoot upap.”

¹⁶ Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziņgawe. Hân zorat kutņâ Yuda denân

Hamagedonj sâme (Niiņ denân ko Magedonj bakņâ).

¹⁷ Oi sumbem a nâmburân zagâtņâ hâkopņan gâbâ kut ņâi lokei sumbem kabâņan geip. Gei tirik namin Anutugât tâtatņan gâbâ den kâtikņâ ņâi itâ sâip, “Mârum âkap.”

¹⁸ Hânpân sot kaņkundunduj sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriņ patâ ņâi meip. Wâriņ yatâ zo mârumņan mân meip.

¹⁹ Oi kamân patâ zo âbâņgoi karâmbut oip. Oi hânņâ hânņâ a zeņgât kamân patâ giligâlaksâip. Babilonj kamân patâ zo yatik Anutu kukņanġât op tâmbetkoip.

²⁰ Oi saruyân tâunanân zo aksik âbâņgum saruyân geiwe. Oi hânân bakņâ zen âbâņgum naņġâwe.

²¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem tipņâ patâ patâ map yatâ ubâ gem ga sâratzâņgoip. Zâņgoi Anutu sâm bâliņ kwâkņanġâwe. Sumbem tipņâ zo gem tâmbetzâņgoip, zorat op sâm bâliņ kwâkņanġâwe.

17

Ambân ņâi zuu kuriņ kwâkņan tâip.

¹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zeņġâren gâbâ ņâiņâ ga itâ dâtņogip, “Gâ gâna mâtâp ambân patâ too donbep naņġâmņan ândimap, zo tirâpgobat. Tirâpgomņâ hâuņâ mimiņanġât den dâgobat.

² Hân a kutâ ziņ ambân zo zâkkâren gam zâk sot laņ mâman upme. Oi hânņâ hânņâ a zen zâk sot bâliņ op um gulip upme.”

³ Yatâ dâtnom diinigi Kaapumŋâ tirâpnogi itâ egâwan. Mirâ kamân kâtikŋan ambân ŋâi zuu kuriŋâ kwâkŋan tâip. Zuu zorat sâkŋan kot bâliŋâ top top zeip. Oi zuu zo kâukŋâ nâmburân zagât. Goonâ bâzagât.

⁴ Oi ambân zo hâmbâŋâ kâmbum sot kuriŋâ mem ândeip. Oi neulenâ sânġân zâizâiŋ zo sâkŋan dâp op zeip. Oi bikŋan hâkop goide kâtŋâ tuutuun tâip. Oi hâkop zorat umŋan kut ŋâi ŋâi sumun kârok piksâm zeip.

⁵ Ambân zorat mâtenan den sumbuŋâ itâ zeip, “Laŋ mâme ambân zengât patâziŋâ sot hân kwâkŋan bâliŋ top top zorat mamŋâ. Babilon kamân patâ, nâ.” Den yatâ zo mâtenan zeip.

⁶ Oi ambân zo Anutugât sinġi a sot Yesugât sinġi den mem ândine zâŋgowe, zengât gilâm nemŋâ um gulip oi egâwan. Zo ekŋâ nâ imbanânâ bun oip.

Zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zorat den.

⁷ Yatâ ua sumbem aŋâ itâ mâsikânigip, “Gâ wangât nâŋġana imbanâ uap? Nâ ambângât topŋâ sot zuu kâukŋâ nâmburân zagât sot goonâ bâzagât, zorat topŋâ dâgoga nâŋġâ.

⁸ Zuu kâtikŋâ egin, zo mârum ândeipŋâ narâk ziren mân ândiap. Oi zâk bet simân gâbâ kopgam tâmbet agoagon kâtikŋan geibap. Zuu zo mârum ândeip. Oi narâk ziren mân ândiap. Oi bet gâbapkât a hânân ândie, zen ekŋâ sâm âlip kwâkŋanġâbi. Zen kutziŋâ hân muyageibân gâbâ ândiândigât ekabân mân kulemgune zeip, a zo, ziŋâ yatâ upi.

9 Zi a nângânângânootŋă den zi nângâm kwâtâtibap. Zuu kâukŋă nâmburân zagât, zo bakŋă nâmburân zagât. Bakŋă zoren laŋ mâman ambân zo tâtat mame opmap.

10 Oi zuu kâukŋă nâmburân zagât, zoren zen a kutâ nâmburân zagât. A kutâ bânâmbut, zen buŋ urâwe. Nâi ândiap. Oi nâi gâtâm muyagibap. Zâkŋă muyagemŋă narâk pânkânok ândibap.

11 Zuu mârum ândeip, oi narâk ziren mân ândiap, zâk a kutâ nâmburân zagât zenğâren târokwâi nâmburân karâmbut upi. Oi tâmbet agoagoŋan geibap.”

Gooŋă bâzagât, zorat den.

12 “Gooŋă bâzagât egin, zo a kutâ bâzagât. Narâk ziren mân op ândie. Gâtâm âsagibi. A kutâ nepziŋă topkwapŋă narâk pânkânok zuu sot a kutâ op ândibi.

13 A zen umziŋ kânogâk zeï zuugât kore op kâwaliziŋ bikŋan pam ândibi.

14 Oi Râma sot kâmbam kumbi. Oi Râma zâk kâtigem zângom kâbakŋeziŋgâbap. Wangât, Râma zâk a kutâ sot a zâizâiŋ aksik patâ walâziŋgâm Kembu patâ op kinzap, zorat. Oi a kâmut zâk sot tâtat mame upme, zen gâsum sâlâpzângoip. Oi zen zâk sot pâlâtân op kâtigem ândie.”

Ambângât den.

15 Sumbem aŋă den yatâ sâmŋă târokwap dâtnogip, “Laŋ mâman ambân too doŋbep naŋgâmŋan ândei eksat. Too zorân a hânŋă hânŋă sot a sâk tobat nâi nâi sot den gându nâi nâi.

¹⁶ Oi a kutâ bâzagât zen sot zuu ârândân laŋ mâman ambân zo kâsa okŋaŋgâm hâmbâ gakânâ beknjan mem naŋgâne sâk bârak tâi sunumŋâ nemŋâ sijitŋâ kârâbân une simbap.

¹⁷ Oi zo yen mân upi. Anutuŋâ umziŋan den zo pâi diŋâ lum um kânok oi zuu kore okŋaŋgâm kâwaliziŋ bikŋan pam ândine Anutuŋât den bon upap.

¹⁸ Oi ambân eksat, zo kamân patâ. Zâk hân dâp a kutâ otziŋgi kore okŋaŋgâbigât imbaŋâ zemŋâŋgap.”

18

Babilon kamân giligâlaksâbap, zorat den.

¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem a ŋâi gâi egâwan. Zâk kâwaliŋâ imbaŋâ zemŋaŋgip. Hânân gem gâi âsakŋandâ doŋbep âsagem zeip.

² Zâk den kâtikŋâ den sâm sâip,
“Babilon kamân patâ giligâlaksap. Wâke zengât kamân uap. Wâke bâliŋâ zoren âi tâtat mâme upi.

³ Zoren nii bâliŋâ top top, zengât kamân uap. Kamân mâirâp ziŋâ hân dâp a zen waiŋ too ziŋgâne nem um gulip op ârândân laŋ mâman urâwe. Oi hângât a kutâ zen kamân zoren gam bâliŋâ nep tuum ândiwe. Oi hân dâp aŋgâgwaŋgâ a zen kamân zorat sikumgât aŋgâgwaŋgâ op sikumziŋoot urâwe. Zorat opŋâ giligâlaksap.”

Kamân patâ Anutuŋât sâtkât giligâlaksâbap.

⁴ Sumbemân gâbâ Kembedgât den kâtikŋâ itâ âsagei nâŋgâwan,

“Arâpnâ, zen kamân zo birâm âinek. Zen zoren ândim bâliñâziñ betziñan mimbegât. Oi kut ñai sâtñoot zeñgâren zâibapkât.

⁵ Kamân zorâñâ bâliñâ kwâkñan kwâkñan zem zari sumbem weegap. Oi zi Anutuñâ tosanjangât sap.

⁶ Kamân mâirâp ziñ bâliñ otziñgâwe, yatik otziñgâbi. Oi hâuñâ zo walâm otziñgâbi. Ziñâ too kâtik ziñgâne niwe. Zeñgoot too kâtik kâtikñâ ñai ziñgâne nimbi.

⁷ Zen zâizâiñ op sii nalem kep kâmam tuum ândiwe, zorat dâp yatik sâknam sot umbâlâ muyageziñgâbi. Ziñâ umziñan itâ sâme, “Ñaiñâ mân walâniñgâbap. Um âlebân ândim zâinat.”

⁸ Yatâ sâmegât sirâm zorenâk kut ñai ñai sâtñoot zeñgâren muyagibap. Mâsek sot isem umbâlâ sot pu. Oi kârâpñâ kut ñai ñai sem kamân zo ârândân simbap. Oi Kembu Anutu, zâk imbañâ mariñandâ tosaziñâ mâkâbap.

Kamân zo sei a ziñ ekñâ umbâlâ upi.

⁹ Oi hângât a kutâ, zen kamân zorat mâirâp zen sot lañ ândiândiñ op sot bâliñâ sot sii nalem kep kâmam op ândiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakñâ zari ekñâ umziñ bâlibap. Umbâlâ op isebe.

¹⁰ Zen kamân zorat hâuñangât keñgât op kârebâk kin itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, Babilon kamân kâtikñâ, gâ hâuñâ kegâk muyagegi-gap.”

¹¹ Anğâgwanğâ a kamânñâ kamânñâ, zen sikumziñ ñaiñâ sângân mimbap sâm isem umbâlâ upi.

12 Sikum âlip top top itâ aᅅgâgwaᅅgâ urâwe. Goide kât, kât, kwâlak sâᅅgân patâ, sâᅅgum neuleᅅoot kuriᅅâ sot kâmbum, nak, bâu patâ Elepangât goonâ. Oi kut ᅅâi ᅅâi nakᅅâ tuume sot kâᅅᅅâ tuume.

13 Nalem wârânᅅoot topᅅâ topᅅâ sot too hit-omᅅoot topᅅâ topᅅâ, waiᅅ too, kelâk, nalem top topᅅâ sot râma, makau, biosi, a lalaᅅ sot kore a ambân. Kut ᅅâi ᅅâi zo sâᅅgân zâizâiᅅ yatâ aᅅgâgwaᅅgâ urâwe. Aᅅgâgwaᅅgâ a ziᅅâ kamân zorat marirâᅅᅅâ zeᅅgât itâ sâbi,

14 “Bonᅅâ muyaginat sâm ândime, zo buᅅ op nanaᅅ, Oi sândokᅅâ zo buᅅ oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziᅅgâbap.”

15 A kut ᅅâi ᅅâi aᅅgâgwaᅅgâ op kât sikumziᅅoot urâwe, zen kamân zorat hâuᅅaᅅgât keᅅgât op kârebân kin isem umbâlâ op itâ sâbi,

16 “Yei, yei, kamân patâ, gâ pet hâmbâ neuleᅅoot mem ândein. Oi neule top topᅅâ sâᅅgân zâizâiᅅ zo keᅅgâk buᅅ uap. Kut ᅅâi ᅅâi zo kek tâmbetkum nâᅅgâp.”

17-18 Oi waᅅgâ mariᅅâ sot waᅅgâ galem a sot waᅅgâ nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakᅅâ zari ekᅅâ kârebân tapᅅâ isem umbâlâ opᅅâ sâbi, “Kamân patâ itâ zo mân taap.”

19 Zen umbâlâ opᅅâ suundum âlat amit âigirâᅅ op itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, gâgât op waᅅgâ mariᅅâ zen kât sikumziᅅoot urâwe. Kamân zi sâp kânok tâmbetkuap.”

Kamân patâ zo hiriᅅsâm balo op zimbapkât sâsâᅅ.

20 “Sumbemân ândie, zen sâtâre upi. Anutugât singi a sot Aposolo sot Propete, zen sâtâre upi. Kamân patâ zorat mâirâpnâ ziņâ bâliņ otziņgawe, tosa zorat hâuņâ Anutuņâ ziņgop. Zorat sâtâre upi.”

21 Den yatâ muyagei sumbem a imbaņâņoot nâiņâ kât patâ nâi mem zaatņâ lum pâi saruyân giari ko itâ sâip, “Babilon kamân patâ zo yatik kâbakņibap. Oi buņ op kwâtâtibap.

22 Kep kâmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap.

23 Oi kârâp âsakņandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân mianğânâ kwamit mân âsagibap. Aņgâgwanğâ a zoren ândiwe, zen hân toren toren zeņgât walâziņgâm zâizâiņ op ândiwe. Kamân zorat kware suņâ zorâņ hân dâp a umziņ gulipkoip.

24 Propete a sot Anutugât singi a hân dâp zâņgowe, zeņgât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okņagip.”

19

Sumbemân sâtâre utne Yohanenâ nâņgip.

1 Oi sumbemân a kâmut patâ zen sâtâre utne kwamit nâņgâwan. Zen sâm âlip kwap itâ sâwe, “Oe, kubikkubik sot neule âsakņâ sot imbaņâ zo Anutuņiņ, zâkkâren ziap.

2 Zâkņâ kamân zorat tosa hâuņagât nep tuugi bonņâ sot dâp opmap. Laņ mâman ambân zâkkât kamân mâirâp, ziņ hân dâp a zen sot laņ ândinetâ ko tâmbetzâņgoip. Zeņgât tosaziņagât hâuņâ

zingip. Oi Anutugât kore arâp zângone muwe, zorat tosa zo mâkâm zingip.”

³ Yatâ sâmñâ dum sâwe, “Oe, kamân patâ zorat kâbakñâ zâim zemâmbap.”

⁴ Oi a patâ 24 sot zuu âlipñâ kimembut zen neule tâtatñan tâip, Anutu, zâkkât kiñ topñan gei tap sâm mâpâsem itâ sâwe, “Oe, zo perâkñak. Anutu sâm mâpâsinâ.”

⁵ Oi tâtatñan gâbâ den ñai itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâin sot gigin, zen Kembu hurat kwapñâ sâm âlip kwâkñanğânek.”

Râmagât sâtâre.

⁶ Oi sumbemân a ambân donbep patâ sâtâre utne kwamitñâ nângâwan. Zo too sâmbon kwami-ragome yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne nângâwan, “Oe, Kembu Anutuniñâ kembu otniğâmap.

⁷ Zorat nen sâtâre op sâm âlip kwâkñanğânat. Oi Râma ambân mimbam uapkât sâtâre patâ muyagibap. Râmagât ambân siñiñâ, zâk târâkbârâk uap.

⁸ Zâk sângum kâukâu mem ândibapkât nângânğip.” (Sângum kâu zirânâ Anutugât siñgi a zengât orot mâmeziñâ târârak.)

⁹ Oi sumbem anâ den ñai itâ dâtnogip, “Kembunâ itâ sap, ‘Gâ itâ kulengu. Râmagât sâtâre op sii nalem nimbigât zop sâip, zengât nânga sâtârenğoot uap.’” Yatâ sâmñâ sâip, “Den dâgogan, zo Anutugât den bonñâ.”

¹⁰ Yatâ dâtnogi nâ kiñ topñan gei mâpâsibam ua kwâkânim itâ sâip, “Yatâ mân ot. Nâ kore a bukugâ. Bukurâpkâ Yesugât den mem ândime,

zenġât bukuyâk. Gâ Anutuyâk mâpâsiban. Yesugât topnâ sâm muyamuyage, zo Kaapungât nep.”

Yohanejâ Yesu sot arâpñâ ziŋgirip.

¹¹ Oi nâ eksandâ sumbem pâronşâi biosi kâukâu nâi tâi egâwan. Oi kwâkñan tâip, zâkkât kutnâ sâi bon opmap sot sâi âsagemap. Zâk tosa hâuñanġât nep tuugi târârak opmap. Bâliñ mâme a zen kâmbamñâ zâŋgomap.

¹² Siñâ toren toren tobatnâ kârâp bâlam yatâ. Kâukñan a kutâ pindok donbep taap. Oi sâkñan kutnâ kulemgoi ziap, zo zikñik sâlâpkum nâŋgâmap.

¹³ Oi hâmbâ kârep zo gilâm sanġonsanġonñâ mem ândiap. Oi kutnâ sâme, zo Anutugât sât.

¹⁴ Oi eksandâ ari sumbemân gâbâ sumbem kâwali a kâmutnâ kâmutnâ zen biosi kâu kwâkñan tap moliwe. Hâmbâziñ kâu timan âlipñâ yatâ.

¹⁵ Oi zâkkât lâunjan gâbâ sâu sâtñoot kopgâmap, zorânâ a zâŋgom kâbakñeziñgâmap. Oi tân kâtikñâ mem ândim a kâmutnâ kâmutnâ, zenġât a kutâ op galem otziñgâmap. Oi waiñ bonñâ ombonjan pam kwândâline toonâ geimap, zâk yatik kâsarâpñâ zâŋgomap. Anutu, imbanñâ mariñâ, zâkkât kukñanġât op yatâ otziñgâmap.

¹⁶ Hâmbânjan sot soonjan kârân kulem itâ ziap, “A kutâ sot a zâizâiñ zenġât Kembu patâ.”

Yesu zâk sâunandâ kâsarâp zâŋgobap.

¹⁷ Oi eksandâ sumbem a nâi maayân kiri egâwan. Zâk zoren kin nii sumbemân âim gawe,

zen aksik den kâtik sâm dâzânġoip, “Ganek. Anutunġâ sâi nalem patâ muyagibâmapkât ga mindunek.

¹⁸ A topġâ topġâ zengât sunumziġ nimbi. A kutâ sot a sâtġâ kâwaliziġoot, a patâ sot kore mâman a, a zâizâiġ sot giġiġ ârândân mune sunumziġ nimbi. Oi biosiziġ yatâ munetâ sunumziġ nimbi.”

¹⁹ Oi zuu kâtik sot hângât a kutâ sot kâwali a gakârâpziġ mindune ziġġirâwan. Zen Biosi kâu kwâkġan tâmap sot a gakârâpġâ kâsa otziġġân gawe.

²⁰ Oi zuu kâtikġâ sot propete sarânġâ zet kâmbamân loreitâ ġâsuzikâwe. (Mârum propete a sarânġâ zuu kâtikġanġât mâteġan sen mârât top top tuum a zuġġât undip mâteziġan zeip sot a lo-piogâren pindiġsâwe, zen um gulip kwatziġġip.) Oi zet ġâsuzikâm kârâp sem zemap, zoren zâpane ġeiwet.

²¹ Oi nâmbutġâ ko biosi kâukâu kwâkġan tâip, zo lâuġan ġâbâ sâuġâ ġam zânġom nanġip. Oi nii ziġâ ġamġâ sunumziġ nemġâ âkon urâwe.

20

Sataġ tâk namin pambi.

¹ Oi sumbemân ġâbâ sumbem a ŋâiġâ ġem ġâi egâwan. Oi zâk simġât mâtâp dooġġudooġġuġâ sot tâk kâtikġâ patâ mem ġem ġâip.

² Oi zâk oâ, mulum sânġiġâ, wâke zengât patâziġâ, Sataġ, zâk ġâsumġâ saamġâ kendon 1 tausen tâġân zimbapkât Anutunġâ sâm pindiġ.

³ Sām pindām simân kâbakņei giarip. Giari mâtâp kâtikņâ dooņgumņâ mâtâp sâbâņâ mâtâp tuum dooņgoip. Oi aņâ aņâ dum um gulip mân kwatziņgâm yenâk zem zei kendon 1 tausen âkâbapkât sâm pindip. Âki olaņne gam narâk pâņkânok ândibap.

A kândom zaatpi, zengât den.

⁴ Oi zorenâk neule tâtatņâ tap ari egâwan. Eksandâ a gamņâ tâtatņâ kwâkņan tarâwe. Zen a tosaziņagât den sâm kwâkâbigât sâm ziņgip. Oi a nâmbutņâ mârur Yesugât opņâ sot Anutugât den mem ândiwe, zorat opņâ gânduziņ mânâņgârâwe, zengât um dâpziņ egâwan. A zo, zen zuu kâtik sot zâkkât lopio mân mâpâsiwe. Oi zâkkât undip mâteziņan sot bitziņan mân mem ândiwe. Zengât um dâpziņ ziņgirâwan. Oi a zen sâkziņ gwâlâ utne ziņgirâwan. Oi zen Kristo sot a ambân kembu otziņgâm ândine kendon 1 tausen âkâbap.

⁵ Mumuņâ nâmbutņâ, zen ko mân zaatņâ kendon patâ 1 tausen âkâbapkât mambât zimbi. Zaatne ziņgirâwan, zo zaatzaat kândom.

⁶ Zaatzaat kândom, zoren zaatpi, zengât nâņga sâtâreņoot upap. A zo târârak ândie. A yatâ zo mumuņâ zagâtņâ mân tâmbetzâņgobap. Zen Anutu sot Kristo kore oztikâm ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon patâ 1 tausen âkâbap.

Sataņņâ tâk namin gâbâ gam a um gulip kwatziņgâbap.

⁷ Oi kendon patâ 1 tausen âki Sataņ tâk olaņne tâk namin gâbâ kopgâbap.

⁸ Kōpgamṅâ a kâmutṅâ kâmutṅâ hân dâpṅâ um gulip kwatziṅgâbam âibap. Oi a kâmutṅâ Gogo sot Magogo zo minduziṅgâm um gulip kwatziṅgi kâmbam kumbigât gabi. Zen a ambân donḅep, mân sâlâp zâṅgozâṅgoṅ yatâ. Tenḡaziṅ saru sak yatâ.

⁹ Zen gamṅâ hân ḡandun lân pitâm zem sipzâṅgowe. Anutugât a ambân kâmut sot kamân umṅandâ ḡasumap, Yerusalem, zo haamgubi. Yatâ utne sumbemân ḡâbâ kârâp gei ziṅgesibap.

¹⁰ Oi um gulip kwatziṅgâm ândeip, Sataṅ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarâṅâ zet mârum kâbakḡezikâne gei ândiwet. Zoren ârândân ṅâtik sirâm sâknam patâ nâṅgâm ândim zâimambi.

Tosagât hâuṅâ mimbi.

¹¹ Oi nâ neule tâtatṅâ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkṅan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buṅ urâwet.

¹² Oi a muwe, a zâizâiṅ sot gigiṅ, zen aksik tâtatṅâ zorat topṅan kine ziṅgirâwan. Kine ekapṅâ ekapṅâ mem mâbâlakṅiwe. Oi ekap ṅâi mâbâlakṅiwe, zo ândiândi kâtikkât siṅgi a zengât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziṅṅṅât den ekabân mârum kulemguwe, zo ekṅâ zengât den sâm kwâkâwe.

¹³ Oi saruyân a mumuṅâ ziwe, zo Anutuṅâ sâi aksik zaat gawe. Oi a mumuṅâ zen mumuṅâ kamânân ândiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuṅâ zen ândiândiziṅṅṅât topṅâ sâmṅâ hâuṅâ melân ziṅgip.

14 Oi mumuñâ sot mumuñ kamân zo lum kârâbân pane giarip. Kârâbân geigeiñ, zo mumuñâ zagâtñâ uap.

15 A ambân zen kutziñâ ândiândi kâtikkât sinji a zenğât ekabân kârûm mân muyagemñâ kârâbân zâmbane geiwe.

21

Hân sot sumbem uñakñâ muyagibabot.

1 Oi nâ hân sot sumbem uñakñâ zikirâwan. Sumbem sot hân sânjiñâ, zet buñ urâwet. Oi saru zâk yatik buñ oip.

2 Oi tirik kamân, Yerusalem uñakñâ, zo sumbemân Anutugâren gâbâ gem gâi egâwan. Ambân ñâi ayân pânâ neule okñanğame, yatâ oi egâwan.

3 Oi neule tâtatñan gâbâ den kâtikñâ ñâi nânğawan, “Ek. Anutuñâ a zen sot ândibap. Zâkñâ a ambân osetziñan tâtat mâme oi zen a ambân gakârâpñâ op ândibi.

4 Anutu zikñik zen sot ândim sinziñ toonâ sanğori zagâtñâ mân isebe. Narâk zoren mumuñâ mo âgirâp, sâknâm, umbâlâ, zo mân âsagibap. Kut ñâi ñâi sânjiñâzo buñ op nanğâbap.”

5 Oi tâtatñan tâip, Kembu, zâkñâ itâ dâtnogip, “Nânğâ. Nâ sa kut ñâi ñâi uñakñâ muyagiap.” Yatâ sâmñâ sâip, “Gâ kulemgu, ‘Den zi, den bonğâ.’”

6 Oi itâ dâtnogip, “Hânân tuutuun, zo mârum âkap. Nâ kâdom sot bet. Nâ kut ñâi ñâi top kwâkwat sot tuum nanğânanğân. Nâi zâk toogât

nânji nâ ândiândi too sinjan gâbâ too aam pinda nimbap. Too zo sângân buj.

⁷ Nâi zâk Sataj sot agom kâtigem walâbap, zâk too zo nimbap. Oi nânâ zâkkât Anutuñâ ândia zâkñâ nagât nannâ op ândibap.

⁸ Ka kenjât upme sot Kembangât den mem birâbirân, kâmbam ku, laj mâman a ambân, kware sunâ a, lopio hurat kwâkñangâme, sot den sarâ sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim zâimambi. Sim kârâbân geigeij, zorânâ mumuñâ zagâtñâ.”

Yerusalem kamân unakñâ sumbemân gâbâ gibap.

⁹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkopziñan kut nâi nâi sâtñoot piksâi mem kirâwe, zenjâren gâbâ nânâ nâgâren gam itâ sâm dâtnogip, “Gâna Râmagât ambân sinji tirâpgobâ.”

¹⁰ Oi Kaapumñâ diinim um bâbâlañ kwatnigi Sumbem anâ diinim bak kârep nâi tâip, zoren zâim tirik kamân Yerusalem, sumbemân Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi egâwan.

¹¹ Anutugât neule âsakñandâ kamân zo kâpim zeip. Kamân zo kât neule âsakñâ âlipñâ zo yatâ zorânâ tâip.

¹² Kamân zo poñ patâ saane haamgum kirip. Poñ zo mâtâp kubigâwe, zo kiin zagât. Oi hânji kiin zagât. Oi mâtâp zorat kwâkñan sumbem a kiin zagât tarâwe. Oi hânjiyân Isirae a kâmut kâmutñâ kiin zagât, zenjât kutziñ zeip.

¹³ Oi mirâsiñ takâtakâñan mâtâp karâmbut zeip. Oi mirâsiñ geigeiñan mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip.

14 Oi poŋ topŋan kât tandâ kiin zagât kin arip. Oi tandâ kiin zagât zoren Râmagât Aposolo kiin zagât zenġât kutziŋâ zeip.

Yerusalem kamân uŋakŋaŋġât tobatŋâ.

15 Sumbem a den dâtnogip, zâkŋâ tân nâi goide kâtŋâ tuutuunġâ mem kirip. Tân zorâŋ kamâŋġât poŋ sot mâtâpŋâ zorat dâp mem kirip.

16 Kamân zo muruk toren toren kimembut. Parâŋâ sot binbinġâ sot kârepŋâ, zo dâbâk. Sumbem aŋâ tân mem kamân haamgum âim dâpkwâip. Tenġâŋâ 2 tausen 4 handeret kilometa oip. Parâŋâ binbinġâ sot kârepŋâ, zo dâbâk oip.

17 Tân mem ândeip, zorâŋ poŋân pâi 66 kilometa oip. Aŋâ dâp tuumen yatik sumbem aŋâ mem ândim kamân zo dâpkwâip.

18 Poŋ zo kât kâukâu neulenoot, zorâŋ tuuwe. Oi kamân zo goide kâtŋâ tuutuunġ. Kât tobatŋâ belo yatâ oip.

19 Poŋ tandâ kât sânġân zâizâiŋâ kulem nâi nâi tuutuunġ. Tandâ kânok, zo kât kâu tobat belo yatâ zorâŋ tuutuunġ. Kât zorat kutŋâ Yaspa. Tandâ zagât, zo kât gwâlâgwâlâ, zorâŋ tuutuunġ. Kât zorat kutŋâ Sapaia. Kât tandâ karâmbuŋ, zo kât kâuŋâ tuutuunġ. Kât zorat kutŋâ Agate. Kimembuŋ, zâk kât kulemŋâ mâpot tuutuunġâ. Kât zorat kutŋâ Emerali.

20 Kât tandâ bâtnâmbuŋ, zo kuriŋ sot kâuŋâ mâpot tuutuunġâ. Kât zorat kutŋâ Sadoniki. Tandâ nâmburân kânok, zo kât kuriŋandâ tuuwe. Kât zorat kutŋâ Konelian. Kât nâmburân zagât, zo gimbaŋandâ tuutuunġ. Kât zorat kutŋâ Krisolait. Oi tandâ nâmburân karâmbuŋ, zo kât

kâmbumñâ tuutuunâ. Kât zorat kutñâ Berili. Tandâ nâmburân kimembut, zo kât gimbanjoot mâpot tuutuun. Kât zorat kutñâ Topasi. Kât bâzagât, zo wâgân sot gimbanjâ mâpot tuutuunâ. Kât zorat kutñâ Krisoparase. Tandâ kiin kânok, zo kât dengop kuriñ yatâ zorân tuutuun. Kât zorat kutñâ Haiasinti. Tandâ kiin zagât, zo kât kuriñ tobat ñâi zorân tuutuunâ. Kât zorat kutñâ Ametisi.

²¹ Hângi mâtâp kiin zagât, zo kaiput ñilip patâ ñâi zorân tuutuunâ. Hângi ñâi ñâiñâ zo yatik ka yatik tuum âiwe. Kamângât mâtâp, zo goide kât âlipñâ belo yatâ zorân tuum âiwe.

²² Kamân zoren tirik namâ ñâi mân tâi egâwan. Kambu Anutu, imbanjâ mariñâ, zâkñâ tirik namâziñ uap. Oi Râma zâk ârândân.

²³ Oi kamân zoren Râma zâk kârâp âsakñâ uap. Oi Anutugât neule âsakñâ kamân zoren âsagemap. Zorât kârâp âsakñâ mo kâin sot mirâsiñ âsakñâ, zorat mân sâbi.

²⁴ Hân dâp a kâmutñâ kâmutñâ, zen Râmagât âsakñan zoren ândibi. Oi hân a kutâ, zen kut ñâi ñâi neulenjoot zo kamân zoren mem âibi.

²⁵ Kamân zoren mân ñâtiksâbapkât kamân zorat poñ mâtâp zo mân doongubi.

²⁶ Hân dâp a kâmutñâ kâmutñâ, zen kut ñâi hurat kwapme, hikpârâkñoot, neule âkñalenjoot, zo mem kamân zoren zâibi.

²⁷ Oi kut ñâi ñâi sumunñâ zo mân mem kamân zoren bagibi. A ambân bâliñâ upme mo a ambân sarâ sâme, zen kamân zo mân bagibi. A ambân mârur ândiândi kâtikkât siñgi sâip,

kutziñâ Râmagât ekabân ziap, zo zenjak kamân zo bagibi.

22

Ândiândi too sot ândiândi nak zo, zekât den.

¹ Oi sumbem aña ândiândi too tirâpnogi egâwan. Too zo salek, âlipña. Zo Anutu sot Râma zekât neule tâtatña gobetnan gâbâ takâm gemap.

² Takâm gemña kamân tânâmnan gemap. Oi too nâmbut nâmbut mâtâp ziap. Too sâtña toren toren zoren ândiândi nakña kin ariap. Nak zorat bonña top topña kiin zagât. Bonña zorân kâin dâp muyagem hululunsâmap. Oi hân dâp a zen nak iinña zo mem âlipziñ upi.

³ Kamân zoren kut ñai ñai bâliña mân zimbap. Oi Anutu sot Râma, zekât a kutâ tâtatña zoren muyagei arâpña zen zoren kore okñañgâm ândibi.

⁴ Oi zâkkât si sânğânña ek ândibi. Oi mâteziñan zâkkât kutña zo zimbap.

⁵ Kamân zoren mân ñâtiksâbap. Oi karâp âsakña mo maagât mân sâbi. Kembu Anutuña maa yatâ âsageziñgâbap. Oi kamân mâirâp zen a kutâgât nep tuum ândim zâimambi.

Sumbem aña Yohane den dukui pindiñsâm mâpâsibam oip.

⁶ Sumbem aña itâ sâm dâtnogip, “Den zi bonña, Kembu Anutuña sâi Kaapumña Propete a lâuziñan den pâi sâwe. Oi Kembuña sumbem aña sânğonnogi kore a gakânña zen kut ñai ñai kek âsagibap, zorât diñâ nânğâbigât kut ñai ñai

zi tirâpgogan. Kembu zâkŋă itâ sap, ‘Nâ kek gâbat.’”

⁷ Năi zăk ekap ziren den sumbuŋă kulemgoi ziap, zo mulunăk mem ândei zăkkăt nănga sâtăreŋoot upap.

⁸ Oi Yohane, nă kut ŋăi ŋăi zo ek năngâmŋă sumbem aŋă kut ŋăi ŋăi zo tirâpnogip, zăkkăt kiŋ topŋan ge pindiŋsâm măpăsibam orăwan.

⁹ Yatâ ua ko kwăkânim sâip, “Yatâ mân upan. Nă kore a bukugă. Propete a sot bukurăpkă zengăt buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunăk mem ândibi, zengăt buku. Gă Anutuyăk măpăse.”

¹⁰ Yatâ sâmŋă itâ dătnogip, “Ekap zirat den sumbuŋă zo mân dooŋguban. Den zo bon upapkăt narăk wătăp uap.

¹¹ Zorat bălîŋ mâme a zăk bălîŋ upă sâm op ândibap. Oi a sumunŋă ŋăi sumun upă sâm op ândibap. Oi a tărărak ŋăi tărărak ândibă sâm ândibap. Oi um hălălu ândimapŋă um hălăluyăk ândibă sâm ândibap.

¹² “Năngă. Kembu nă kek gâbat. Nep tuume, zorat dăp săŋgân mimbigăt mem gâbat.

¹³ Nă kândom sot bet. Nă topŋă sot kwakŋă. Top kwăkwatŋă sot tuum kwăkăkwăkăŋă.”

¹⁴ Hămbăziŋ saŋgon kubikme, zengăt nănga sâtăreŋoot uap. Zen sâm ziŋgi kamân zoren bagim ândiândi nak bonŋă nimbi.

¹⁵ Kamân âkŋan ândibi, zen ko a wău ulin yată, kware suŋă a, a ambân laŋ ândiândiŋ sot lopio hurat kwapme, kămbam kume sot sară den mem âkŋălem ândime.

Yesuŋă diiniŋgămap.

16 “Yesu nâ sumbem anâ sângongua zâkŅâ kâmut gakârâpnâ den zi sâm muyagem ziŅgip. Nâ Dawidigât kiun sot kâmŅâ. Sângelak patâ âsagei zâkkât haŅsâbâ sâi tâkap sâme, zo nâ.

17 KaapumŅâ sot nâgât siŅgi ândime, zen nâgât itâ sâme, ‘Gâ gâban.’ Oi űai zâk den zo nâŅgâbapŅâ yatik sâbap, ‘Gâ gâban.’ űai zâk toogât nâŅgâm ziren gâbap. űai zâk zorat okŅaŅgap oi ko ândiândigât too sâŅgân buŅ pinda nimbap.”

YohaneŅâ girem sâip.

18 Ekap ziren den kânŅan kulemgualan, zo sâlâpkum nâŅgâbi, zen girem dâzâŅgobâ. A ziŅ umziŅaŅgât op den űai târokwapî, a zo AnutuŅâ kut űai űai sâtnoot ekap ziren kulemgualan, zoren târokwatziŅgâbap.

19 Oi a ziŅ den sumbuŅâ zi sâm gulipkubi, a zo, zeŅgâren AnutuŅâ ândiândi nakkât bonŅâ sot tirik kamâŅgât siŅgi den zo yatik sâm gulipkubap.

Den murukŅâ.

20 Den zi sâm muyagiwe, zo tânguapŅâ itâ sap, “Kembu, nâ kek gâbat.”

“PerâkŅak. Kembu Yesu, gâ gâban.”

21 Kembu Yesugât um lumbe zeŅgâren zâi zem zimbat. PerâkŅak.

Zo yatik.

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1